

PEADIREKTOR

Otsus

Tallinn

05.03.2008 nr 3.1-8-08-011-L

OÜ Alfons Hakans 25.10.2006 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine ja ettekirjutuse tegemine

1. Haldusmenetluse alustamine

OÜ Alfons Hakans (edaspidi: AH) esitas 25.10.2006 Konkurentsiametile taotluse (edaspidi: AH taotlus) haldusmenetluse alustamiseks ja aktsiaseltsile PKL (edaspidi: PKL) ettekirjutuse tegemiseks turgu valitseva seisundi kuritarvitamise lõpetamiseks ja sellest hoidumiseks. Vastavalt haldusmenetluse seaduse (HMS) § 35 lg 1 punktile 1 algas nimetatud taotluse laekumisega Konkurentsiametis haldusmenetlus.

AH taotluse kohaselt on AH äriühing, mis tegeleb sadama- ja merepukseerimise teenuste osutamisega Eesti sadamates. Vastavalt taotluses toodule, on AH (või AH instruksioonide kohaselt AH klient või tema esindaja) mitmel korral soovinud tellida AH konkurendilt PKL-lt AH puksiiridele täiendavalt ühte puksiiri täitmaks oma kohustusi klientide ees. AH väitel on aga PKL viimasel kolmel korral keeldunud põhjendamatult soovitud puksiiri andmast. AH leiab, et PKL on keeldunud AH-le ja/või AH klientidele või nende esindajatele andmast kasutada vaid ühte puksiiri, kuna ei soovi teha AH-ga laevade pukseerimisel koostööd. Selle asemel on PKL väidetavalt teinud ettepaneku, et AH klient telliks kõik vastava laeva pukseerimiseks vajatavad puksiirid PKL-lt. AH on seisukohal, et PKL-i tegevus puksiiride kasutada andmisest keeldumisel või nende kasutada andmise tingimuste seadmisel on käsitletav turgu valitseva seisundi kuritarvitamisena konkurentsiseaduse (KonkS) § 16 tähenduses (sh § 16 punktide 1 ja 6 tähenduses). Samuti kirjeldab AH oma taotluses, et PKL alustas vaatamata puuduvale koostöökogemusele kohest koostööd Sillamäe sadama omandis oleva puksiiriga „Arno”, mis viitab AH hinnangul sellele, et PKL pakub võrdväärsete kokkulepete korral erinevatele äripartneritele erinevaid tingimusi, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda, rikkudes seeläbi ühtlasi KonkS § 16 punkti 3.

AH palub Konkurentsiametil teha PKL-le ettekirjutus, milles kohustada PKL-i: lõpetama turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, mis seisneb PKL-i poolt AH-le ja/või AH klientidele ja nende esindajatele üksiku puksiiri kasutada andmisest keeldumises või tingimuse seadmisel, et vastavad isikud telliksid PKL-lt ühe puksiiri asemel kõik töö tegemiseks vajatavad puksiirid; hoiduma edaspidisest turgu valitseva seisundi kuritarvitamisest ning andma AH-le ja/või muudele PKL-i teenuste ostjatele

vastavalt nende taotlusele kasutada ka üksikuid puksiire hinnakirjas sätestatud tingimustel, hoolimata töö tegemiseks vajatavate puksiiride koguarvust.

2. Haldusmenetluse sisu

Haldusmenetluse eesmärgiks oli kontrollida, kas PKL-i tegevus AH-le sadamapukseerimise teenuse osutamiseks vajalike puksiiride andmisest keeldumisel või puksiiride kasutada andmise tingimuste seadmisel on vastuolus KonkS §-s 16 ja Euroopa Ühenduse asutamislepingu (edaspidi: asutamisleping) artiklis 82 sätestatuga.

3. Menetlusosalised

3.1. OÜ Alfons Hakans

AH on Eestis registreeritud äriühing, kelle põhitegevusalaks on sadama- ja merepukseerimise teenuste osutamine erinevates Eesti sadamates. AH osutab sadamapukseerimise teenuseid Muuga sadamas, Miiduranna sadamas, Paljassaare sadamas, Tallinna Vanasadamas, Vene-Balti sadamas ning Paldiski sadamas. AH ematettevõtjaks on Soome laevandusfirma Alfons Håkans AB Oy, kes ühes oma tütarettevõtjaga Finntugs Oy osutab laevadele sadamapukseerimise teenuseid olulisemates Soome sadamates. Soomes on Alfons Håkans AB Oy osutanud pukseerimisteenusid juba alates 1945. aastast, seevastu Eesti sadamates alustas AH vastavate teenuste pakkumist alles 2004. aastal.

Vastavalt AH 2005. a ja 2006. a majandusaasta aruannete andmetele oli 2005. aastal AH müügitulu pukseerimisteenusete osutamisest 34 023 765 krooni ning 2006. aastal 27 793 523 krooni.

3.2. AS PKL

PKL on Eestis registreeritud äriühing, kelle põhitegevuseks on sadama- ja merepukseerimise teenuste osutamine erinevates Eesti ja Läti sadamates ning alates 2007. a septembrist ka Peterburi sadamas. Eestis osutab PKL sadamapukseerimise teenuseid Muuga sadamas, Miiduranna sadamas, Paljassaare sadamas, Tallinna Vanasadamas, Vene-Balti sadamas, Paldiski sadamas ja Sillamäe sadamas. PKL on osutanud laevadele Eesti sadamates pukseerimisteenusid alates 1992. aastast ning kuni 2004. aastani, mil tegevust alustas AH, oli PKL üks peamisi sadamapukseerimise teenuse osutajaid Eestis.

Vastavalt PKL-i 2006. a majandusaasta konsolideeritud aruandes märgitule on PKL saavutanud lepingulised püsisuhted puksiiriteenusete osutamiseks üle 100 laevaomaniku või –operaatoriga.

PKL-i 2005. a ja 2006. a majandusaasta aruannete kohaselt oli PKL-i müügitulu sadama- ja merepukseerimisteenusete osutamisest Eestis 2005. aastal 100 424 000 krooni ja 2006. aastal 107 425 000 krooni.

4. Faktilised asjaolud ja tõendid

4.1. Väidetava rikkumise asjaolud

Oma taotluses leiab AH, et PKL on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit laevade sadama- ja merepukseerimise teenuste kaubaturul Eesti sadamates, keeldudes andmast AH-le sadamapukseerimise teenuse osutamiseks vajalikke puksiire või seades puksiiride kasutada andmisel väidetavalt ebaõiglasi äritingimusi, samuti diskrimineerides AH-d võrreldes teiste äripartneritega. AH kirjeldab oma taotluses kolme juhtumit, mil PKL on väidetavalt keeldunud AH-le andmast viimase poolt soovitud puksiire või seadnud puksiiride kasutusse andmisel ebaõiglaseid äritingimusi.

(a) Esimene juhtum

AH taotluse kohaselt esitati AH puksiiridele „*Calypso*”, „*Pallast*” ja „*Helios*” 20.12.2005 tellimus tanker „*Aegean Faith*” väljaviimiseks Muuga sadama kai nr 7 äärest. Puksiir „*Helios*” ei käivitanud aga peamasina starteri rikke tõttu ning sellest teavitati loots Ants Kallast. Kuna pukseeritava tankeri kapten nõudis tungivalt kolme 3000HJ puksiiri, siis pöördus loots PKL-i laeva „*H.Kanter*” kapteni poole palvega saata mõni PKL-i laev puksiiride „*Calypso*” ja „*Pallast*” kõrvale kolmandaks. Pärast konsulteerimist oma dišpetseriga teatas „*H.Kanter*” kapten lootsile, et nad ei või teha koostööd AH laevadega ning kui tankeri kapten soovib kolme puksiiri, siis võtku kõik kolm PKL-i puksiirid. Kuivõrd tankeri kapten nende tingimustega ei nõustunud, siis tegid töö ära kaks AH puksiiri. Nimetatud juhtumi asjaolude kohta esitas AH Konkurentsiametile ühtlasi puksiir „*Calypso*” kapteni U.Salli 21.12.2005 raporti AH direktorile Arvo Veskimetsale.

(b) Teine juhtum

Vastavalt AH taotluses kirjeldatule esitati AH-le 14.09.2006 tellimus tanker „*Probo Koala*” Paldiski sadamasse sisse pukseerimiseks. Samal päeval teatas AH puksiiri „*Calypso*” kapten tanker „*Probo Koala*” agendile, et „*Calypso*” peamasin ei käivitu ning riket ei ole võimalik likvideerida ilma varuosi vahetamata. Puksiiri kapten palus tankeri agendil tellida töökorras olevale AH laevale „*Hermes*” appi üks PKL-i puksiir, kuna töö tegemiseks oli vaja kahte puksiiri. Tankeri agent helistas PKL-i ning tellis ühe puksiiri, teatades, et tööle jääb süsteem 1+1 (st üks AH puksiir ja üks PKL-i puksiir), mille peale PKL-i dišpetser teatas, et ta ei saa tellimust vastu võtta. Hiljem helistati tankeri agendile PKL-ist uuesti ning teatati, et ühte puksiiri nad ei anna, kuna nemad AH-ga koos ei tööta. Kuna AH-l olid lepingujärgsed kohustused tanker „*Probo Koala*” operaatori ees, siis ei saanud AH PKL-i poolt pakutud tingimustest loobuda ning AH esindaja andis nõusoleku tellida kaks PKL-i puksiiri, mis töö ära tegid. Nimetatud juhtumi asjaolude kohta esitas AH Konkurentsiametile ühtlasi AH esindaja Roland Mere ja PKL-i esindaja Deniss Lazarevsi vahelise kirjavahetuse, mis leidis aset 25.09.2006.

(c) Kolmas juhtum

Seoses erinevate tööde sattumisega ühele ajale ning oma puksiiride hõivatusega, soovis AH taotluses toodu kohaselt tellida 04.10.2006 PKL-lt järgmiseks päevaks ühte puksiiri AH laevale „*Calypso*” appi tanker „*Leonid Sobolev*” pukseerimiseks Muuga sadamasse. PKL-i esindaja vastas, et nad ei saa tellimust vastu võtta, kuna

nende laevajuhtidel puudub praktilise koostöö kogemus AH meeskondadega. Samuti viitas PKL-i esindaja jagatud vastutusele ja liigsetele riskidele, mida PKL ei soovi võtta. Nimetatud juhtumi asjaolude kohta esitas AH Konkurentsiametile ühtlasi AH esindaja Roland Mere ja PKL-i esindaja Rein Tõntson'i vahelise kirjavahetuse, mis leidis aset 04.10.2006.

4.2. Sadamapukseerimise teenuse iseloomustus

Sadamapukseerimise teenus on üks sadamateenustest, mida osutatakse laevadele eesmärgiga tagada nende ohutu sisenemine sadamasse ja väljumine sadamast. Sadamapukseerimise käigus puksiirid kas veavad või tõukavad laevu, mis oma suuruse ja muu spetsiifika tõttu ei ole võimelised madalal kiirusel manööverdama, nii et vastavad laevad saaksid ohutult kai ääres silduda või sealt lahkuda. Vastavalt PKL-i poolt 30.11.2006 Konkurentsiametile esitatud seisukohtades märgitule, vajavad teatud tüüpi suured kaubalaevad sildumiseks alati puksiiri abi, samas kui teatud teist tüüpi laevad (nt reisilaevad) vajavad pukseerimisteenust vaid teatud tingimustes (nt tugeva tuule või raskete jääolude korral). AS-le Tallinna Sadam kuuluvas Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas, kus leidsid aset AH taotluses kirjeldatud juhtumid, osutavad sadamapukseerimise teenuseid iseseisvad pukseerimisettevõtjad. Samas näiteks AS-le Sillamäe Sadam kuuluvas Sillamäe sadamas osutab pukseerimisteenuseid ka sadama enda puksiir.

4.3. PKL-i ja AH laevastike võrdlus

PKL-i ja AH laevastikud, millega nimetatud ettevõtjad pukseerimisteenuseid osutavad, erinevad üksteisest oluliselt. AH kontsernil on 32 puksiiri, millest 10 on töötanud Eestis. AH poolt 31.01.2007 Konkurentsiametile saadetud kirja seisuga oli AH käsutuses Eesti vetes 6 puksiiri. PKL-i kontsernil on ühtekokku 13 puksiiri, millest 7 töötavad Eestis (www.pkl.ee¹). Kuigi PKL-i laevastik on AH kontserni omast palju väiksem, on see oluliselt võimsam ja moodsam. AH kontsernil on vaid kaks moodsat ASD tüüpi puksiiri, kaks nn traktorit, millel puudub jääklass ning ülejäänud on nn konventsionaalsed puksiirid. Samas PKL-i puksiiridest töötavad Eesti sadamates 5 ASD tüüpi puksiiri ning 2 nn konventsionaalset puksiiri. ASD tüüpi puksiiride eeliseks konventsionaalsete puksiiride ees on see, et nad on parema manööverdamisvõimega, oluliselt ohutumad ning nendega saab osutada kvaliteetsemat teenust. Teatud ekstreemsete tingimuste korral ei ole sadamapukseerimise teenuse osutamine mitut ASD puksiiri omamata aga üldse võimalik. AH 31.01.2007 seisukohtade esitamise seisuga AH käsutuses Eesti vetes olnud puksiiride keskmiseks vanuseks on ca 27 aastat (AH kontserni kõigi puksiiride keskmiseks vanuseks on ca 41 aastat), samal ajal kui PKL-i Eestis tegutseva laevastiku keskmine vanus on ca 8 aastat. Vastavalt PKL-i elektroonilisel kodulehel (www.pkl.ee²) märgitule on PKL alates 1999. aastast viinud läbi laevastiku moderniseerimise ja uuendamise programmi, mille käigus on soetatud mitmeid uusi puksiire, mis on välja vahetanud vanemad laevad. Näiteks lisandus PKL-i laevastikku 2006. aastal 3 uut ASD tüüpi puksiiri ning 2007. aasta suvel veel üks suurem ja võimsam ASD tüüpi puksiir.

---

¹ Külastatud 03.01.2008.

² Külastatud 03.01.2008.

4.4. AH poolt taotluses esitatud seisukohad

AH on esitanud Konkurentsiametile oma seisukohad 25.10.2006 taotluses ja 31.01.2007 vastuses Konkurentsiameti teabe nõudele. Oma taotluses avaldas AH alljärgnevat.

Kaubaturu piiritlemise osas viitas AH Konkurentsiameti peadirektori 07.06.2006 otsusele 26-KO, milles on piiritletud võimaliku kaubaturuna, kus PKL tegutseb, laevade sadama- ja merepukseerimise teenuste kaubaturg Eesti sadamates. Nimetatud otsuses esitatud andmete kohaselt on PKL-i turuosa nimetatud kaubaturul ligikaudu 70%, AH hinnangul on see 70-75%. AH juhtis tähelepanu sellele, et PKL kinnitab oma turuliidri staatust ka oma elektroonilisel kodulehel (www.pkl.ee³), mille kohaselt annab PKL-ile konkurentide ees eelise võimsamate ja moodsamate puksiiride kasutamine, mille tulemusena on sama töö tegemiseks vaja vähem puksiire. Eeltoodust tulenevalt leiab AH, et PKL on turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja.

AH märkis, et PKL-i poolt avaldatud hinnakirjas (taotluse lisa nr 4) on sätestatud hinnad igale PKL-i puksiirile eraldi, mis annab AH hinnangul tunnistust sellest, et PKL-i puksiirid on võimelised osutama teenuseid ühekaupa. AH väitel on PKL ka varem AH-d abistanud vaid ühe puksiiriga. Näiteks tõi AH taotluses välja, et 08.01.2005 töid AH puksiirid „*Protector*” ja „*Helios*” koos PKL-i puksiiriga „*Eridan*” sadamasse sisse laeva „*Baltic Challenger*”. Seetõttu leiab AH, et PKL-i poolt sellise tingimuse seadmine, et antakse kas kaks (või kolm) puksiiri või mitte ühtegi, on selgelt ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine PKL-i poolt.

Samuti asus AH taotluses seisukohale, et PKL-i poolt teenuse osutamisest keeldumine ei ole põhjendatud. AH märkis, et kuigi osade AH ja PKL-i poolt kasutatavate puksiiride vahel on teatavad tehnilised erisused (nt võimsuse ja manööverdamisvõime osas), ei ole AH hinnangul ohutuse või töö kvaliteediga seonduvalt objektiivselt põhjendatav, et AH ja PKL-i puksiire ei saa ühel ja samal töötl koos kasutada. AH tõi oma taotluses välja ajavahemikul jaanuar 2005 – märts 2006 esinenud kolm juhtumit, mil AH on PKL-iga laevade pukseerimisel koostööd teinud: neist esimesel juhul töid AH ja PKL laeva koos sadamasse sisse, teisel juhul tõi PKL laeva sadamasse sisse ja AH viis laeva sadamast välja ning kolmandal juhul abistas AH PKL-i jäässe kinnijäänud laeva. AH märkis täiendavalt, et lisaks nimetatud koostöö näidetele annab sellest, et koostöö AH ja PKL-i meeskondade vahel ei oleks takistatud, tunnistust ka asjaolu, et AH-s töötab kaks töötajat, kes on töötanud enne PKL-is.

Taotluses juhtis AH tähelepanu ka sellele, et puuduvale koostöökogemusele vaatamata alustas PKL koheselt koostööd Sillamäe sadama omandis oleva puksiiriga „*Arno*”, kusjuures erinevalt AH-st ei tööta nimetatud puksiiril ühtegi inimest, kes oleks varem PKL-i puksiiridel töötanud. Sellest tulenevalt leiab AH, et PKL-i poolt AH-le ühe puksiiri andmisest keeldumise näol on tegemist ka diskrimineerimisega, kuna võrdväärsete kokkulepete korral pakutakse erinevatele äripartneritele erinevaid tingimusi, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda.

AH hinnangul on koostööst keeldumise põhjuseks PKL-i soov kallutada AH kliente AH-ga sõlmitud lepingut üles ütlema ning selle asemel PKL-iga lepingut sõlmima.

---

³ Külastatud 03.01.2008.

Väidetavalt soovib PKL turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjana sellisel viisil oma konkurenti kaubaturult välja tõrjuda. AH hinnangul viitab sellisele soovile otseselt nii esimese kui teise juhtumi korral puksiiri andmisest keeldumisele järgnevalt PKL-i poolt tehtud ettepanek, et AH klient telliks kogu töö PKL-lt.

4.5. PKL-i seisukohad

PKL on esitanud Konkurentsiametile oma seisukohad ja vastuväited AH taotluse osas 30.11.2006 kirjaga.

PKL leiab, et antud juhul on asjakohaseks kaubaturuks puksiiride poolt osutatavad pukseerimis- ja muud teenused (sh avarii- ja päästetööd, eskortimine, jäälõhkumine, väikeveoste ja inimeste vedu reidile ja reidilt ning muud puksiiridega osutatavad teenused). PKL-i väitel ei pruugi nõudluse asendatavuse seisukohalt PKL-i poolt osutatavad kõik teenused olla PKL-i kliendi jaoks asendatavad, kuid arvesse tuleb võtta ka pakkumise asendatavust. PKL-i väitel osutab puksiirlaev vajadusel kõiki eelnimetatud teenuseid ning seega on pakkumise asendatavuse seisukohal PKL-i poolt osutatavad erinevad teenused omavahel asendatavad ning kuuluvad ühele tooteturule. Nimetatud kaubaturu geograafiliseks ulatuseks on PKL-i hinnangul Eesti ja Soome ühiselt. Sellisele järeldusele on PKL jõudnud muuhulgas järgmiste asjaolude põhjal: PKL-le teadaolevalt on AH tariifid Soomes kõrgemad kui Eestis, mis on tõenäoliselt seletatav konkurentide puudumisega Soomes; AH tegutsemine nii Eestis kui Soomes võimaldab tal võtta arvesse Soome ning Eesti hinnaerinevusi ning pakkuda klientidele nn pakethinda teenustele nii Eestis kui Soomes; kliendid eelistavad sõlmida lepinguid üheaegselt mitme riigi kohta ja võib eeldada, et AH on sõlminud enamuse lepinguid laevaomanike ning operaatorfirmadega laevade teenindamiseks nii Eestis kui Soomes; märgataval hindade tõstmisel kas PKL-i või AH poolt, otsustaksid kliendid PKL-i hinnangul teise teenusepakkuja teenuste kasuks; puksiiriteenuste osutamine Eesti ja Soome sadamates PKL-i ja AH poolt toimub sarnastel konkurentsitingimustel ning PKL saab konkureerida teenuste osutamisel Soomes.

PKL-i hinnangul ei ole ta turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja, kuna tal puudub puksiiriteenuste turul selline majandusliku jõu positsioon, mis võimaldaks tal takistada tõhusa konkurentsi säilimist ning tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, klientidest ja tarbijatest. PKL leiab, et antud juhul tuleb ettevõtjate turuosad arvestada müügikäivete alusel, kuna näiteks teenindatud laevade arv ei annaks tõepärast infot, sest haalamisteenuse osutamine erinevatele laevadele võib olla märkimisväärselt erineva mahu ning maksumusega. Seejuures tuleb PKL-i väitel arvestada AH puhul ka tema emafirma Alfons Hakans Oy ja viimase tütarfirma Finntugs Oy käibeid, kuna nad tegutsevad teenuste osutajatena nii Eestis kui Soome sadamates. Eelnimetatud ettevõtjate ja PKL-i müügikäivete alusel on PKL-i hinnangul AH kontserni turuosa Eesti ja Soome geograafilisel turul umbes 76,7% ning PKL-i turuosa 23,3%. Võttes aluseks kitsa geograafilise turu määratluse (st geograafilise turu moodustaksid eraldi Eesti sadamad ja eraldi Soome sadamad), leiab PKL, et AH kontserni turuosa Soome geograafilisel turul on praktiliselt 100% ning Eesti geograafilisel turul umbes 30%, kusjuures PKL-i turuosa Eestis oleks umbes 70%.

PKL-i arvates kinnitab temal turujõu puudumist ka AH poolne hinnasurve PKL-le. Nimelt selgitab PKL, et ta on alates ajast, millal AH alustas Eestis teenuste osutamist, olnud sunnitud AH poolt pakutud konkurentsi survele alandama teenuste hindu

klientidele. PKL leiab, et suurt turujõudu omab hoopis AH, kuivõrd AH kontsern on Soome sadamates praktiliselt ainuke puksiiriteenuste osutaja ning ta saab kasutada ning kasutab oma Soome monopoolset seisundit puksiiriteenuste osutamisel Eestis. PKL toob välja, et AH kontserni müügitähtsus oli 2005. a üle kahe korra suurem kui PKL-i kontserni müügitähtsus, AH kontserni laevastikku kuulub märkimisväärselt rohkem puksiire kui PKL-i laevastikku ning AH kontsernil on pikaajalised traditsioonid puksiiriteenuste osutamisel ning sellest tulenevalt ka pikaajalised sidemed paljude rahvusvaheliste klientidega.

PKL-i arvates on asjaolu, et AH osutab teenuseid nii Eestis kui Soomes AH tugevaks eeliseks Eesti turul. Kliendid ei ole huvitatud paremast hinnast Eesti sadamates, kui nad peavad maksma kõrgemat hinda Soome sadamates. See võimaldab AH-l väidetavalt võtta arvesse Soome ning Eesti hinnaerinevusi ning pakkuda klientidele nn pakettihinda teenustele nii Eestis kui Soomes, mis on kokkuvõttes kliendile soodsam. PKL-i hinnangul ei ole tal sellisel juhul võimalik sellise AH poolt pakutud hinnaga edukalt konkureerida.

PKL on seisukohal, et isegi kui tal oleks turgu valitsev seisund, ei saa AH taotluses välja toodud intsidentide osas olla tegemist turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega. PKL selgitab, et ta ei ole valmis pukseerimisteenust osutama koos AH puksiiridega, kuna PKL usub, et ei ole niimoodi võimeline teenust ohutult, kvaliteetselt ning riskivabalt osutama. PKL-i väitel on määrava tähtsusega ühe laeva pukseerimisel töötavate erinevate puksiirlaevade meeskondade omavaheline koostöö ning see, et erinevate puksiiride kaptenid on võimelised üksteisest ning lootsist aru saama „sekundi mürdosa vältel”. Samuti peab PKL-i hinnangul haalamisteenuste osutamiseks mitme puksiiri koostöös ühe puksiiri kapten tundma detailideni ka teise puksiirlaeva kõiki tehnilisi omadusi ning muud spetsiifikat. PKL ja tema kaptenid aga AH puksiire ei tunne, samuti ei ole PKL-i ja AH puksiiride kaptenid omavahel koostööd harjutanud. PKL-i arvates suurendab see teenuste osutamisel võimalike vigade tekkimise ohtu ning kui põhjustatakse kahju, siis on raskendatud realselt vea teinud puksiiri väljaselgitamine.

AH poolt taotluses viidatud juhtumite osas selgitas PKL, et esimese kirjeldatud juhtumi puhul läks PKL erakorraliselt AH puksiirile appi tagamaks AH kliendi laeva ohutu sildumine. Teise ja kolmanda kirjeldatud juhtumi puhul ei toimunud PKL-i väitel reaalselt PKL-i ja AH koostööd laeva pukseerimisel, kuivõrd üks puksiirifirma tõi laeva sadamasse sisse ning teine viis välja. Samas toob PKL oma vastuväidetes välja neli juhtumit, kus PKL on erakorralistes tingimustes AH-d pukseerimisteenuste osutamisel abistanud, kuid need juhtumid on PKL-i väitel kinnitanud, et ohutu pukseerimisteenuste osutamine koostöös AH puksiiridega võib kaasa tuua kõrgendatud riski. Erakorralistes oludes ei ole PKL väidetavalt kunagi keeldunud abi osutamisest.

AH väite osas, et koostöö võimalikkust erinevate ettevõtjate puksiiride vahel tõendab asjaolu, et PKL alustas Sillamäe sadamas koostööd sadama omandis oleva puksiiriga „Arno”, märkis PKL, et nimetatud puksiiri kasutamine Sillamäel on Sillamäe sadama nõudeks. Sillamäe sadamaga sõlmitud kokkuleppe kohaselt kohustub PKL kasutama puksiiri „Arno” täiendava puksiiri vajaduse tekkimisel, kuid ainult juhul, kui see tagab ohutuse. PKL-i väitel on PKL-i laevade ja puksiiri „Arno” meeskonnad teinud koos töötamiseks ühiseid treeninguid ning harjutanud koos haalamisoperatsioone. PKL märkis, et koostöö Sillamäe sadama puksiiriga „Arno” on toimunud oluliselt

erinevatel tingimustel ning seega ei ole tegemist võrdväärsete kokkulepetega.

PKL leiab, et ühe puksiiri rentimisest keeldumine ei ole ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine ning PKL ei ole keeldunud teenuse osutamisest. Ühe puksiiri rentimisega ei ole PKL võimeline tagama pukseerimisteenuse kvaliteeti ja ohutust. Samuti ei nõustu PKL justkui oleks ta keeldunud teenuse osutamisest – PKL-i väitel on ta vabade võimsuste olemasolul olnud alati valmis teenust osutama ning on erakorralistes oludes alati teenuse osutamisel aidanud, et tagada laevade ohutus.

Samas on PKL seisukohal, et isegi kui PKL-i tegevuse näol oleks tegemist konkurendile teenuse osutamisest keeldumisega, ei saaks selline tegevus olla kuritarvitus, kuna PKL-i teenus ei ole AH-le sisendina vajalik mingi muu teenuse osutamiseks ning igal juhul ei saaks majanduslikust loogikast lähtudes sellise tegevuse tagajärjeks olla konkurendi turult väljatõrjumine.

PKL juhtis ühtlasi tähelepanu sellele, et situatsioonides, kus AH on soovinud rentida ühte PKL-i puksiiri pukseerimisteenuse osutamiseks, on AH-l tegelikult olnud võimalus kasutada omaenda laevastikku kuuluvaid puksiire. PKL-i arvates on AH-l alati võimalik tellida vajalikud lisapuksiirid Soome sadamatest, kusjuures AH on sellele võimalusele viidanud ka oma interneti koduleheküljel. PKL märkis, et näiteks AH taotluses kirjeldatud kolmanda juhtumi puhul tõi AH PKL-i keeldumisel ühe puksiiri rentimisest tanker „*Leonid Sobolevi*” pukseerimiseks Helsingist puksiiri „*Pallas*”.

PKL-i hinnangul võivad AH poolt PKL-i puksiiri tellimise põhjuseks olla kaks asjaolu. Esiteks, AH laevade võimetus teatud tingimustes teenuseid osutada, mille on põhjustanud uute ja võimsate (ASD) puksiiride puudumine. Suurema osa teenustest saab AH osutada vähem võimsate ja vananenud laevadega, kuid ekstreemsetes olukordades ei ole teenuse osutamine selliste puksiiridega võimalik. Samas on PKL-i hinnangul AH-l selliste ekstreemsete olude tekkimisel odavam kasutada oma konkurendi teenuseid, kui teha suuri investeeringuid oma laevastiku uuendamisse ning kvaliteetse ja ohutu teenuse arendamisse. Teiseks, eemalasuvates sadamates suurema koormuse tekkimisel on PKL-i hinnangul AH-l odavam tellida PKL-i puksiir, kes peab oma kuludega tasuma teisest sadamast ülesõidukulud (s.t. eelkõige kütusekulud), kui vastavad ülesõidukulud ise tasuda.

4.6. AH täiendavad seisukohad

Konkurentsiamet saatis 05.01.2007 AH-le teabe nõude, millele olid lisatud ärisaladusteta ära kiri PKL-i 30.11.2006 seisukohtadest ja vastuväidetest, paludes AH-l esitada Konkurentsiametile omapoolsed selgitused ja seisukohad PKL-i kirjas toodud asjaolude suhtes. Vastuses Konkurentsiameti 05.01.2007 teabe nõudele esitas AH 31.01.2007 oma täiendavad seisukohad.

AH täpsustas oma seisukohti kaubaturu määratluse osas, leides, et käesoleval juhul hõlmab kaubaturg sadamapukseerimise teenuseid ning nimetatud kaubaturu geograafiliseks ulatuseks on eraldi iga Eesti sadam, kus AH ja PKL tegutsevad. AH leiab, et on väga ebatõenäoline, et pelgalt sadamapukseerimise teenuste hinna väike tõus oleks sadama vahetamise otsuse tegemisel oluline tegur (seda isegi juhul, kui tegemist on ühe Eesti sadama vahetamisega teise Eesti sadama vastu, kuid veelgi

enam juhul, kui tegemist on Eesti sadama vahetamisega Soome sadama vastu). AH hinnangul võib sadamapukseerimise teenuse hind moodustada erinevates sadamates kehtivates sadama kasutamise seonduvate tasude kogusummast umbes 11%, mistõttu jääks sadamapukseerimise teenuse hinna 5-10% tõusu mõju sadama kasutamise seonduvate tasude üldsuurust arvestades väga minimaalseks.

PKL-i väite osas, et AH tariifid Soomes on kõrgemad kui Eestis, leidis AH oma 31.01.2007 kirjas, et nimetatud väide ei vasta sellisel üldistatud kujul tõele. AH selgitas, et erinevused hindades võivad olla tingitud järgmistest asjaoludest: esiteks, on Eesti ja Soome hindade arvutamise aluseks olev süsteem kardinaalselt erinev; teiseks, Soomes on erinevad hinnad olenevalt sellest, millise sadamaga on tegemist, samas kui Eestis on erinevates sadamates samad hinnad; kolmandaks, AH-le teadaolevatel andmetel võivad vastavad hinnad erinevate tasustamise aluste tõttu osade laevade puhul olla Soomes kõrgemad ja osade puhul madalamad. AH hinnangul on võimalik, et teatud pukseerimisega kaasnevad tasud, mille suurust Eestis ja Soomes on võimalik võrrelda (nt töö õhtusel ajal), on Soomes teatud sisendite (nt tööjõud, lootside tasud) kõrgemat hinda ja kõrgemaid makse arvestades suuremad. Samuti on võimalik, et keerulisemate navigatsioonitingimuste tõttu kulub Soomes pukseerimisele rohkem aega kui Eestis ning seetõttu on pukseerimise kogukulud suuremad. AH esitas 31.01.2007 kirja lisana Konkurentsiametile ka enda ja PKL-i sadamapukseerimise teenuse osutamise kehtivad hinnakirjad, samuti AH kontserni kuuluvate ettevõtjate kehtivad hinnakirjad Soome sadamates (Turku, Helsingi, Hanko, Inko/Kantvik, Lappohja/Koverhar, Pori, Rauma ja Uusikaupunki sadamas).

AH väitel on PKL-i näol tegemist turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjaga, kelle turuosa Eesti geograafilisel turul on AH hinnangul 70-75%, kusjuures võib eeldada, et sadamates, kus tegutsevad nii AH kui PKL, on PKL-i turuosa enam-vähem sarnane. Eeltoodut arvestades kehtib AH arvates KonkS § 13 lg 1 kohaselt eeldus, et PKL omab sadamapukseerimise teenuste kaubaturul kõigis Eesti sadamates, kus AH ja PKL tegutsevad, turgu valitsevat seisundit. AH hinnangul ei ole turgu valitseva seisundi esinemiseks vajalik, et ettevõtja peaks olema alati ja täiel määral võimeline tegutsema konkurentidest sõltumatult, vaid piisab, kui ta on oma tegevuses arvestataval määral sõltumatu. AH toob oma 31.01.2007 kirjas välja järgmised asjaolud, mis annavad AH hinnangul tunnistust PKL-i olulisest turujõust: suur turuosa, konkurentidest parem tehnoloogia, PKL-i puksiiride poolt teenindatavate laevade rohkusest tingitud mastaabisääst, klientide sidumine ainuõigust sisaldavate või mitmeid sadamaid hõlmavate kokkulepetega ning PKL-i enda hinnang selle kohta, et ta on turuliider.

Samuti selgitas AH, et ei AH ega PKL ei vali mitut puksiiri ühe laeva pukseerimisel kasutatakse, vaid selle otsustab pukseeritava laeva kapten koostöös lootsiga. AH ei pea oluliseks, et pukseerimisel tegutsevate puksiiride kaptenid oleksid võimalised üksteisest aru saama. AH väitel jagab pukseerimisel puksiiridele korraldusi loots – puksiiride kaptenid omavahel korraldusi ei jaga ning iseseisvaid otsuseid vastu ei võta, vaid on üksnes korralduste täideviijad. Seega ei ole AH arvates pukseerimise ohutuks läbiviimiseks vajalik, et kasutatavate puksiiride kaptenid omavahel suhtleksid või üksteise laevu ja meeskondi tunneksid, vaid ohutu ja eduka pukseerimise eelduseks on lootsi ja puksiiri kapteni sujuv koostöö.

AH ei leia, et pukseerimisteenuste osutamine PKL-i ja AH puksiiride poolt ühiselt

kõrgendaks oluliselt vigade tegemise ohtu ning et vigade tegemisel oleks väga raske välja selgitada, kumma puksiiri poolt viga tehti ja kahju põhjustati. AH väitel ei suuda PKL tagada osutatavate teenuste kvaliteeti ja ohutust ka sellisel juhul, kui puksiirid tellitakse PKL-ilt, kuna puksiiride arvu ja liigi valimine on pukseeritava laeva kapteni ainupädevuses ning isegi kui laeva kapten tellib kõik puksiirid PKL-lt, ei saa PKL tagada, et tellitud puksiiridega on võimalik konkreetne töö ära teha kvaliteetselt ja ohutult (nt võib laeva kapten ekslikult tellida kaks konventsionaalset puksiiri, kui tegelikult oleks vaja kahte ASD puksiiri). AH väitel suudab PKL mõjutada vaid seda, kuivõrd hästi tema puksiiride kaptenite ja lootside koostöö sujub. Samuti ei ole PKL-l AH väitel õigust valida, kas lisaks temalt tellitava(te)le puksiiri(de)le osaleb pukseerimisteenuse osutamisel veel puksiire või millised need teised puksiirid on. Vastav otsus on samuti pukseeritava laeva kapteni ainupädevuses, kelle vastutusel pukseeritav laev on. Lisaks on AH arvates vea tegemisel igal konkreetset juhul võimalik kindlaks teha, kas viga tekkis lootsi või puksiiri kapteni süül ning segasüü küsimust üldjuhul ei teki.

4.7. Muude isikute seisukohad

Konkurentsiamet saatis 22.02.2007 teabe nõuded järgmistele laeva operaatoritele: AS Tallink Grupp, Eckerö Line AB Oy Eesti filiaal, OÜ Viking Line Eesti, samuti laevaagendina tegutsevale MSC Eesti AS-le. Nimetatud teabe nõuete eesmärgiks oli kontrollida PKL-i poolt esitatud väidet selle kohta, et AH on pakkunud teatud klientidele nn pakettindu ehk paremaid hindu juhul, kui nad tellivad teenused AH-lt nii Eesti kui Soome sadamates. PKL on oma 30.11.2006 seisukohtades ja vastuväidetes toonud selliste klientidena välja vaid Tallinki⁴ ja Eckerö Line AB Oy Eesti filiaali. Ülejäänud küsitletud ettevõtjad valis Konkurentsiamet välja põhjusel, et nad kasutavad teadaolevalt regulaarselt nii Eesti kui Soome sadamaid. Vastavates teabe nõuetes palus Konkurentsiamet nimetatud isikutel selgitada, mil viisil esitab AH pukseerimisteenuste osutamiseks pakkumisi ning kas nimetatud pakkumised sisaldavad mis tahes tingimusi, mille tõttu laeva operaatoril või agendil on kasulik osta pukseerimisteenust AH-lt nii Soomes kui Eestis. Samuti palus Konkurentsiamet teabe nõude adressaatidel iseloomustada AH ja PKL-i vahelist konkurentsi pukseerimisteenuste osutamisel. Kuigi Konkurentsiamet ei anna käesoleva haldusasja raames hinnangut sellele, kas nn paketthindade pakkumine on konkurentsiseaduse või asutamislepingu artikliga 82 vastuolus, on nimetatud teabe nõuetele esitatud vastused siiski asjakohased ka käesolevas haldusmenetluses, kuivõrd PKL on muuhulgas väitnud, et AH võime pakkuda klientidele nn pakettindu on AH oluliseks eeliseks Eesti turul, vähendades PKL-i turujõudu. Samuti sisaldavad kõnealused vastused muud teavet, mis käesoleva haldusasja lahendamise seisukohalt tähtsust omab.

Oma vastustes Konkurentsiameti 22.02.2007 teabe nõudele esitasid laeva operaatorid ja laevaagent alljärgnevad seisukohad.

AS Tallink Grupp (edaspidi Tallink) selgitas oma 05.03.2007 vastuses Konkurentsiametile, et AH esitab Eesti sadamates omapoolseid pakkumisi kirjalikult ning Soome sadamates nad pakkumisi ei esita, kuna teisi arvestatavaid sellelaadseid firmasid Tallinki poolt külastatavates sadamates ei ole. Nii Soomet kui Eestit hõlmavate ühispakkumiste olemasolu Tallink ei kinnitanud. Tallinki sõnul teeb AH

---

⁴ AS Tallink Grupp.

võrreldes oma tavaliste tariifidega 10% hinnaalandused nii Tallinnas kui Helsingis. Samas lisas Tallink, et nad ei võta pukseerimisteenust Tallinnas mitte ainult AH-lt, vaid vastavalt ilmastikutingimustele ka PKL-lt, kusjuures firma valib kapten. Tallinki hinnangul on PKL-i puksiirid natuke paremad kui AH puksiirid, mis töötavad Tallinnas, aga töö kvaliteet on kahtlemata parem AH-l. Väidetavalt kasutavad Tallinki suured reisilaevad puksiire väga harva ning Tallink ei saa riskida ebakvaliteetse teenusega.

AH ja PKL vahelise konkurentsi osas märkis Tallink, et ei iseloomusta seda kuidagi, kuna PKL-il puudub selline teenus Soome poolel.

Eckerö Line AB Oy Eesti filiaal selgitas oma 27.02.2007 vastuses, et pukseerimisteenust firmadelt AH ja PKL ostab emafirma Eckerö Line AB Oy ning kõik kokkulepped ja lepingud firmaga AH on sõlmitud nende poolt. Eckerö Line AB Oy Eesti filiaal lisas, et puksiiride tellijateks on laevad M/S *Norlandia* ja M/S *Translandia*, kes jälgivad samuti Eckerö Line AB Oy juhtnööre.

OÜ Viking Line Eesti selgitas oma 13.03.2007 vastuses Konkurentsiametile, et Viking Line Eesti OÜ osutab sadama- ja broneerimisteenust Soomes asuvalle emattevõttele Viking Line Ab ja Tallinn-Helsingi liinil sõitvale parvlaevale „*Rosella*“ ning ei oma otsekontakte Eestis asuvate pukseerimisettevõtjatega. OÜ Viking Line Eesti sõnul on Viking Line Ab sõlminud agenteerimislepingu OÜ-ga Estma, kellelt reisilaeva jaoks vajadusel pukseerimisteenust tellitakse. Pukserlaeva valiku üle otsustab laeva kapten ning tema soov edastatakse läbi laevaagendi pukserlaeva omanikule. OÜ Viking Line Eestile teadaolevalt on AH teinud lepingu OÜ-ga Estma teenuste osutamiseks vaid Eesti sadamates. Samuti selgitas OÜ Viking Line Eesti, et pukseerimisteenuste osutamiseks eraldi pakkumisi ei tehta, sest sõlmitakse koostöölepingud laevaagentide ja pukserlaevade omanike vahel reisi- ja kaubalaevadele teenuste osutamiseks ning igapäevases töös kasutatakse kehtivaid hinnakirju. OÜ Viking Line Eesti hinnangul on AH ja PKL-i vahel väga tugev konkurents ning seetõttu on pukseerimisteenuste osutamise hinnad praktiliselt ühesugused. PKL-i pukserlaevastikus on väidetavalt rohkem Vanasadamasse (AS Tallinna Sadam reisisadam) sobivaid pukserlaevu oma võimsuse ja lühikese laevakere tõttu, AH-l on vaid üks sobiv laev.

MSC Eesti AS selgitas oma 12.04.2007 vastuses Konkurentsiametile, et kasutades agenteeritavate konteinerlaevade sadama- ja sildumisoperatsioonide teostamiseks AH teenuseid, ei sõlmi MSC Eesti AS nimetatud firmaga lepingut, vaid vastav teenusleping AH ja MSC Eesti printsipaali Mediterranean Shipping Co kui laevadega vahetult opereeriva firma vahel, sõlmitakse iseseisvalt ilma MSC Eesti AS-i kaasata. Pukseerimisteenuste lepingu sisu ega tingimused ei ole MSC Eesti AS-le teada. Mediterranean Shipping Co annab MSC Eesti AS-le vaid vastavad juhised kasutada Muuga sadamas laevade teenindamisel AH-d.

Kuivõrd PKL ja AH esitasid Konkurentsiametile vastukäivaid seisukohti selles osas, kes annab puksiiride kaptenitele korraldusi olukorras, kus pukseerimisteenuse osutamine toimub mitme puksiiri koostöös, siis pöördus Konkurentsiamet 03.08.2007 teabe nõudega AS-i Eesti Loots poole. Konkurentsiamet palus AS-l Eesti Loots esitada oma seisukoht selle kohta, kes jagab laeva pukseerimisel puksiiridele korraldusi olukorras, kus laevale osutavad pukseerimisteenust mitu puksiiri, samuti

kuivõrd oluline on sellises olukorras, et ühe puksiiri kapten tunneks ka teise puksiiri tehnilisi omadusi ja muud spetsiifikat.

AS Eesti Loots vastas Konkurentsiameti teabe nõudele 13.08.2007 kirjaga, milles selgitas, et laeva pukseerimisel, sõltumata puksiiride arvust, annab puksiiridele käsklusi pukseeritava laeva kapten. Lootsi ülesandeks on anda laeva kaptenile laeva juhtimisel nõu ning tema nõuanded kaptenile on soovituslikku laadi. Loots võib anda laeva juhtimiseks vajalikke juhiseid otse puksiiride kaptenitele üksnes laeva kapteni nõusolekul. Puksiiride kaptenite omavahelised korraldused laeva pukseerimisel on AS-i Eesti Loots väitel lubamatud, kuna vastutus laeva juhtimise eest lasub igal juhul laeva kaptenil ja kolmandate isikute sekkumine lootsi ja kapteni koostöösse on keelatud ja ohtlik. Puksiiride kaptenid alluvad ühtemoodi laeva kapteni korraldustele, kuid võivad, ja on kohustatud, hoiatama laeva kaptenit ohu eest või andma nõu pukseerimise paremaks korraldamiseks. Samas märkis AS Eesti Loots, et laeva pukseerimisel mitme puksiiri poolt on kindlasti vajalik, et puksiiride kaptenid oleksid kursis teiste pukseerimisel osalevate puksiiride manööverdamisomaduste ja muu spetsiifikaga, mis aitab kaasa laeva ohutule pukseerimisele ja võib ära hoida avariiohtlikke situatsioone. AS Eesti Loots väitel vahetatakse harilikult selleks enne tööle asumist omavahel vajaliku infot.

Haldusmenetluse käigus palus Konkurentsiamet ühtlasi AS-lt Tallinna Sadam andmeid AH ja PKL-i poolt Paldiski lõunasadamas ja Muuga sadamas teenindatud laevade arvu kohta. Konkurentsiametile 15.08.2007 saadetud e-kirjas teatas AS-i Tallinna Sadam õigusosakonna juhataja Erik Ringmaa, et Paldiski lõunasadama vahipäeviku andmetel teenindas PKL 2007. a juunis 16 laeva ja AH 4 laeva ning Muuga sadamas teenindas PKL samal perioodil sadamasse sissesõidul 30 ja väljasõidul 35 laeva, AH vastavad numbrid olid 8 ja 8.

5. Õiguslik hinnang

5.1. Asjakohane õigus

AH taotluse kohaselt leiab AH, et PKL on kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit, keeldudes andmast AH-le vajadusel sadamapukseerimise teenuse osutamiseks puksiire või seades puksiiride kasutusse andmisel AH-le ebaõiglasi äritingimusi, samuti diskrimineerides AH-d puksiiride andmisest keeldumisel võrreldes teiste äripartneritega.

KonkS § 13 lg 1 kohaselt omab turgu valitsevat seisundit nimetatud seaduse tähenduses ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevatele ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

KonkS § 16 sätestab turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu. Konkurentsiameti arvates on käesoleval juhul asjakohased KonkS § 16 punkt 3, mis keelab võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste pakkumise või rakendamise erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda ning KonkS § 16 punkt 4, mis keelab kokkuleppe sõlmimise eelduseks tingimuse

seadmise, et teine pool võtab endale kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustusi.

Vastavavalt KonkS § 13 lg-le 2 omab turgu valitsevat seisundit ka olulist vahendit omav ettevõtja. KonkS § 15 kohaselt loetakse olulist vahendit, sealhulgas loomulikku monopoli omavaks ettevõtja, kelle omandis, valduses või opereerimisel on võrgustik, infrastruktuur või muu oluline vahend, mida teisel isikul ei ole võimalik või ei ole majanduslikult otstarbekas dubleerida, kuid millele juurdepääsuta või mille olemasoluta ei ole võimalik kaubaturul tegutseda. KonkS § 18 lg 1 punkt 1 sätestab, et olulist vahendit omav ettevõtja on kohustatud lubama teisele ettevõtjale mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel juurdepääsu võrgustikule, infrastruktuurile või muule olulisele vahendile kaupadega varustamise või nende müügi eesmärgil.

Asutamislepingu artikli 82 kohaselt on keelatud ühisturul või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt kui ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kui võrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Euroopa Ühenduse Nõukogu määruse nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieskirjade rakendamise kohta⁵ artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et kui liikmesriikide konkurentsiküsimustega tegelevad organid või siseriiklikud kohtud kohaldavad siseriiklikku konkurentsioigust asutamislepingu artikli 82 alusel keelatud kuritarvitamise suhtes, peavad nad kohaldama ka asutamislepingu artiklit 82.

Euroopa Komisjoni teatise “*Suunised asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud kaubandusmõju kontseptsiooni kohta*”⁶ annab juhiseid liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutada võivate kokkulepete ja tegevuste hindamiseks. Nimetatud teatise punkti 21 kohaselt viitab nõue, et mõjutatud peab olema “liikmesriikidevaheline kaubandus” sellele, et kokkuleppe või tegevuse mõju peab puudutama piiriülest majandustegevust vähemalt kahe liikmesriigi vahel. Konkurentsiameti hinnangul on sadamapukseerimise teenus, mida osutatakse erinevate liikmesriikide vahel opereerivatele laevadele, olemuslikult selline, et see mõjutab liikmesriikide vahelist kaubandust. Lisaks sätestab teatise punkt 20, et ühenduse konkurentsireeglite rakendusallasse võivad kuuluda tegevused, mis mõjutavad ühendusesisese konkurentsistruktuuri ühenduse piires tegutseva konkurendi turult väljatõrjumise või sellesse ohtu seadmise kaudu.

Samas laieneb teatise punkti 44 kohaselt artikkel 82 üksnes sellistele tegevustele, mis mõjutavad liikmesriikide vahelist kaubandust arvestataval määral. Seejuures tuleneb teatise punktidest 45-48, et mõju arvestatavuse hindamisel omab erilist tähtsust asjaomase ettevõtja ja tema konkurentide positsioon ja tähtsus kaubaturul. Antud juhul on AH ja PKL kaks suuremat sadamapukseerimise teenuse osutajat Eestis ning AH kontsern on ühtlasi peamine vastava teenuse osutaja Soomes (PKL-i hinnangul on AH turuosa Soome geograafilisel turul praktiliselt 100%). Seega mõjutab PKL-i tegevus Eesti sadamates liikmesriikidevahelist kaubandust ning lähtuvalt PKL-i ja AH kontserni tugevast positsioonist on vastav mõju arvestatav.

Lähtudes eeltoodust rakendab Konkurentsiamet käesolevas menetluses Euroopa Ühenduse õigust, iseäranis asutamislepingu artiklit 82 ja konkurentsiseadust

---

⁵ EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1-25.

⁶ ELT 2004/C 101/07, lk 81-96.

paralleelselt.

5.2. Kaubaturg ja PKL-i seisund kaubaturul

5.2.1. Kaubaturu piiritlemine

Konkurentsiseaduse § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Euroopa Komisjoni teatise „*Asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses*”⁷ punkti 15 kohaselt on üheks võimaluseks, kuidas teha kindlaks need kaubad, mida tarbija käsitleb asenduskaupadena spekulatiivne katse, mille puhul võetakse hüpoteetiline väike püsiv muudatus suhtelistes hindades ning hinnatakse tarbijate eeldatavaid reaktsioone sellele hinnatõusule. Punkti 17 kohaselt tõstetakse sellise katse puhul kontrollitavate kaupade hindu hüpoteetiliselt 5-10% ning hinnatakse, kas tarbijad hakkaksid sellise hinnatõusu korral kasutama olemasolevaid asenduskaupu või mujal asuvaid tarnijaid. Kui asendatavusest piisaks, et muuta hinnatõus kahjulikuks, kuna müük seeläbi väheneks, siis lisatakse asjaomasele turule täiendavaid asenduskaupu ja piirkondi. Seda tehakse seni, kuni kaupade ja geograafiliste piirkondade kogum on piisav, et suhteliste hindade väike püsiv tõus oleks kasulik.

5.2.1.1. Tooteturg

AH taotluses PKL-le etteheidetavad teod puudutavad sadamapukseerimise teenuste osutamist teatud Eesti sadamates. Laeva jaoks, mis vajab sadamasse sisenemiseks ja sildumiseks või sadamast väljumiseks puksiiri abi, on sadamapukseerimise teenus teatud spetsiifiline teenus, millest laevaomanik või –operaator ei saa keelduda, kuna laev peab jõudma kai äärde. Seega on sadamapukseerimise teenuse ostja hinnatundlikkus madal ning sadamapukseerimise teenuse hinna püsiv väike tõus (5-10%) lühiajaliselt nõudlust nimetatud teenuse vastu ei mõjuta. Konkurentsiamet nõustub AH arvamusega, et pikemas perspektiivis võivad laevandusettevõtjad otsustada vahetada oma laevastiku väiksemate ja/või parema manööverdamisvõimega laevade vastu, mis pukseerimisteenust ei vaja, kuid selline otsus nõuab märkimisväärseid investeeringuid ning on pikaajalisem protsess. Arvestades ühtlasi, et enamus laevandusfirmasid tegutsevad rahvusvaheliselt ning kasutavad sadamapukseerimise teenuseid mitmete erinevate riikide sadamates üle maailma, on ebatõenäoline, et ainuüksi nimetatud teenuse hinna väike tõus Eesti sadamates tingiks laevastiku väljavahetamise. Samuti tuleb arvestada, et kaupade veol suuremate laevadega, mis tihtipeale pukseerimisteenust vajavad, kaasneb laevaomanikule või –operaatorile tõenäoliselt oluline mastaabisääst võrreldes olukorraga, kus vastav kaubakogus jagatakse erinevate väiksemate laevade peale.

Konkurentsiamet ei nõustu PKL-i poolt esitatud seisukohaga, et kõik pukseerimisfirmade poolt puksiiridega osutatavad teenused on ostja jaoks teatud ulatuses asendatavad ning pakkumise asendatavuse seisukohast täielikult asendatavad.

---

⁷ EÜT 97/C 372/03, lk 5-13.

PKL ei ole täpsustanud, millises ulatuses ta leiab, et eelnimetatud teenused on ostja seisukohast sadamapukseerimise teenuse suhtes asendatavad. Konkurentsiameti hinnangul sadamapukseerimise teenuse ja teiste PKL-i poolt puksiiridega osutatavate teenuse vahel nõudluse asendatavust ei esine. Kõnealustel teenustel on laeva jaoks sadamapukseerimise teenusega võrreldes oluliselt erinev otstarve, mistõttu on nõudlus nimetatud teenuste järele tingitud hoopis teistsugustest asjaoludest kui nõudlus sadamapukseerimise teenuse järele. Näiteks vajadus merepäästeteenuse järgi tekib reeglina ettenägematult ning nõuab kohest reageerimist, nõudlus jäälohkumise teenuse järgi on hooajaline, sõltudes jääoludest ning merepukseerimise korral vajab laev pukseerimisabi pikema ajaperioodi vältel (nt mitu päeva või isegi kuid). Seega ostja jaoks, kes soovib osta sadamapukseerimise teenust kindlustamaks laeva jõudmine sadamakai äärde, ei ole eelloetletud teenused Konkurentsiameti hinnangul reaalseks alternatiiviks sadamapukseerimise teenusele. Isegi kui loetletud täiendavate teenuste (nt avarii- ja päästetööde) puhul toimub ka laeva pukseerimine sadamasse, on Konkurentsiameti arvates sadamapukseerimine sellisel juhul siiski üksnes põhiteenusega (nt päästetööd) kaasnev teenus, mis ei muuda vastavat põhiteenust ostja jaoks sadamapukseerimise teenuse suhtes asendatavaks. PKL-i võime suunata teatud ulatuses eelkirjeldatud täiendavate teenuste osutamisel kasutatavad puksiirid sadamapukseerimise teenuse osutamisele võib küll suurendada PKL-i turujõudu, kuna tal on muuks otstarbeks kasutatavate puksiiride näol olemas täiendav potentsiaal, kuid nimetatud asjaolu ei laienda tooteturu ulatust.

5.2.1.2. Geograafiline turg

KonkS § 3 lõikest 1 tulenevalt moodustab geograafilise turu ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muuhulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Sadamapukseerimise teenuse nõudluse geograafiline asendatavus sõltub otseselt laevaomaniku või –operaatori valmisolekust muuta laeva poolt külastatavaid sadamaid. Nimetatud otsust mõjutavad aga mitmed erinevad tegurid nagu näiteks laevaga transporditavate kaupade lähte- ja sihtkoht, erinevates sadamates kehtivate sadama kasutamise seotud tasude erinevused ning sadamapukseerimise hinna osatähtsus nimetatud tasudes, sadama infrastruktuuri sobivus konkreetsete laevade vastuvõtmiseks (nt kaide suurus, juurdepääsuteede sügavus ja laius), sadama sobivus laevaga veetavate konkreetset liiki kaupade käitlemiseks (nt terminalide, laadimisvahendite, torujuhtmete jms olemasolu) ning sadama vahetusega seotud täiendavad transpordikulud (nii võimalik lisanduv meretransport kui ka näiteks raudtee- ja maanteetransport). Konkurentsiamet peab sadamapukseerimise teenuste geograafilise turu piiritlemisel üldjuhul määravaks eelkõige laevaga transporditavate kaupade lähte- ja sihtkohta ja erinevates sadamates kehtivate sadama kasutamise seotud tasude erinevusi ning sadamapukseerimise hinna osatähtsust nimetatud tasudes.

See, millisesse sadamasse laev siseneb on otseselt sõltuvuses laevaga veetavate kaupade sihtkohast. Kui kaubaomanik on tellinud kauba meritsi veo teatud konkreetsele sadamasse, siis on Konkurentsiameti hinnangul väga ebatõenäoline, et laevaomanik või –operaator muudab kauba sihtsadamat ainuüksi seetõttu, et ta ei ole rahul algselt määratud sadamas pukseerimisteenust pakkuva ettevõtjaga või pakutavate hindadega. Sarnaselt sõltub reisilaevade puhul külastatav sadam reisi

sihtpunktist ning laevaomanik või –operaator ei saa väljakuulutatud lähte-või sihtsadamat muuta üksnes seetõttu, et ta ei ole rahul vastavates sadamates osutatavate pukseerimisteenustega. Seega laevaomaniku või –operaatori vabadus sadamaid valida on juba meretransporditeenuste olemusest tulenevalt oluliselt määral piiratud. Teisalt peab Konkurentsiamet oluliseks AH poolt välja toodud asjaolu, et sadamapukseerimise teenuse hind moodustab vaid väikse osa erinevatest sadama kasutamisega seonduvate tasude suurusest (AH hinnangul ca 11%), mistõttu jääks sadamapukseerimise teenuse hinna väikse tõusu (5-10%) mõju sadama kasutamisega seonduvate tasude üldsuurust arvestades väga minimaalseks. Konkurentsiameti hinnangul on sadamapukseerimise teenuste hinna osakaal AH poolt väljatoodust tõenäoliselt veelgi väiksem, kui arvestada, et kauba meritsi transportimisega seotud kogukulu hõlmab lisaks sadamatasudele ka mitmeid teisi kulusid (nt kauba terminalides käitlemise kulu, kauba maismaal transportimise kulu jne). Seega, arvestades sadamapukseerimise teenuse hinna väikest osatähtsust kauba transpordi kogukulus, on äärmiselt ebatõenäoline, et klient otsustab vahetada sadamat ainuüksi seetõttu, et nimetatud sadamas leiab aset sadamapukseerimise teenuste hinna püsiv väike tõus (5-10%). Laevaomaniku või –operaatori otsus sadamat vahetada on Konkurentsiameti hinnangul tingitud pigem muudest kaalukamatest teguritest ning tõenäoliselt ei ole sadama vahetamine lühiajaliselt ka teostatav.

Konkurentsiamet leiab, et PKL-i seisukoht, mille kohaselt moodustavad käesolevas juhtumis geograafilise turu Eesti ja Soome sadamad ühiselt, ei ole tõendatud. Konkurentsiameti hinnangul ei saa Eesti ja Soome sadamad moodustada ühtset geograafilist sadamapukseerimise teenuste turgu, kuivõrd sadamapukseerimise teenuste ostja jaoks ei saa Eesti ja Soome sadamaid mõistlikult pidada reaalselt alternatiivseteks pakkumise allikateks. PKL-i poolt esitatud väite põhjal, et pukseerimisettevõtjal on laevaomanike või –operaatoritega lepingud sadamapukseerimise teenuse osutamiseks nii Eesti kui Soome sadamates, ei saa käesoleval juhul veel järeldada, et mõlema riigi sadamad asuvad ühel geograafilisel turul. Selliste lepingute olemasolust võib pigem järeldada, et pukseerimisettevõtjad müüvad oma teenuseid korraga mitmel erineval kaubaturul, kuid mitte seda, et kaubaturgid on üks. Eelkõige on laevaomanikeks ja –operaatoriteks, kes on või võiksid olla huvitatud sadamapukseerimise teenuse ostmisest nii Eestis kui Soomes kliendid, kelle laevad sõidavad regulaarselt Eesti ja Soome sadamate vahel (nt reisilaevad). PKL on oma 30.11.2006 seisukohtades ja vastuväidetes toonud selliste klientidena välja vaid Tallinki⁸ ja Eckerö Line AB Oy Eesti filiaali. Nimetatud laevaettevõtjate vastustest Konkurentsiameti teabe nõuetele järeldub, et nad ostavad sadamapukseerimise teenust tagasihoidlikul määral, mistõttu nende ostude maht moodustab omakorda tagasihoidliku osa Eesti sadamates osutatavate sadamapukseerimise teenuste kogumahust. AS-i Tallink Grupp 05.03.2007 kirja kohaselt kasutavad Tallinki suured reisilaevad puksiire väga harva ning vastavalt Eckerö Line AB Oy Eesti filiaali 27.02.2007 kirjale on Eckerö Line AB Oy poolt puksiiride tellijaks vaid kaks laeva (M/S „Norlandia“ ja M/S „Translandia“). Seega arvestades, et kliendid, kes on huvitatud sadamapukseerimise teenuste ostmisest nii Eesti kui Soome sadamates moodustavad vaid tagasihoidliku osa, ei saa nimetatud asjaolu olla aluseks kaubaturu geograafiliste piiride laiendamiseks Eestile ja Soomele ühiselt.

Konkurentsiamet peab täiendavalt oluliseks, et AH poolt Konkurentsiametile esitatud

---

⁸ AS Tallink Grupp.

teabest nähtub, et Soomes sadamates on tariifid diferentseeritud (tõenäoliselt tingituna navigatsiooni eripäradest), samal ajal, kui Eestis ei olene AH ega PKL-i puhul tariifid sadamast, kus teenust osutatakse, vaid need on igas sadamas ühesugused. PKL-i poolt esitatud seisukoht, et AH kõrgemad tariifid Soomes on tõenäoliselt seletatavad konkurentide puudumisega Soomes viitab Konkurentsiameti arvates samuti sellele, et geograafilist turgu ei moodusta antud juhul Soome ja Eesti sadamad ühiselt. Vastasel juhul oleks PKL AH konkurendiks ning saaks avaldada AH tariifidele Soomes hinnasurvet. Ka asjaolu, et pärast AH poolt sadamapukseerimise teenuse alustamist Eesti sadamates langesid nimetatud teenuse hinnad Eestis annab tunnistust sellest, et Eesti ja Soome sadamaid tuleb käsitleda eraldi geograafilistel turgudel asetsevatena. Vastasel juhul oleks AH kontserni tegevus Soome sadamates pidanud juba enne, kui AH Eestis tegevust alustas omama mõju ka PKL-i sadamapukseerimise teenuste hindadele Eesti sadamates.

Kõige eeltoodu põhjal leiab Konkurentsiamet, et käesolevas juhtumis on kaubaturuks sadamapukseerimise teenuste osutamine eraldi igas Eesti sadamas, kus AH ja PKL tegutsevad.

5.2.2. PKL-i seisund kaubaturul

KonkS § 13 lg 1 kohaselt omab konkurentsiseaduse tähenduses turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40% käibest.

Vastavalt KonkS § 3 lõikele 2 arvestatakse asendatavate kaupade käivet üldjuhul rahalises väljenduses. Kui see ei ole võimalik või otstarbekas, võib kaubaturu mahtu ja sellel tegutseva ettevõtja turuosa arvestada mõne muu võrreldava näitaja alusel. Konkurentsiamet leiab, et käesoleval juhul on põhjendatud võtta AH ja PKL-i turuosade hindamisel arvesse nii nimetatud ettevõtjate käivet kui ka teenindatud laevade arvu. Ka Komisjoni teatise „*Asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses*“⁹ punkti 55 kohaselt on olulised nii läbimüük kui müügikäive. Kuivõrd Konkurentsiamet on käesolevas otsuses eespool leidnud, et Eesti ja Soome sadamad kuuluvad erinevatele geograafilistele kaubaturgudele, siis arvestab Konkurentsiamet AH puhul asjakohase käibena vaid AH, mitte kogu AH kontserni käivet.

Vastavalt AH 2005. a ja 2006. a majandusaasta aruannete andmetele oli 2005. aastal AH müügitulu pukseerimisteenusete osutamisest 34 023 765 krooni ning 2006. aastal 27 793 523 krooni. PKL-i 2005. a ja 2006. a majandusaasta aruannete kohaselt oli PKL-i müügitulu sadama- ja merepukseerimisteenusete osutamisest Eestis 2005. aastal 100 424 000 krooni ja 2006. aastal 107 425 000 krooni. Arvestamata teisi sadamapukseerimise teenuseid osutavaid ettevõtteid, kelle turuosa ei ole märkimisväärne, kuulus seega PKL-le eeltoodud müügikäivete alusel 2005. a ligikaudu 75% turuosa ja 2006. a ligikaudu 79% turuosa ning AH-le 2005. a ligikaudu 25% turuosa ning 2006. a ligikaudu 21% turuosa pukseerimise teenuste osutamisel

---

⁹ EÜT 97/C 372/03, lk 5-13.

Eestis. Kuigi nimetatud turuosad on leitud kummagi ettevõtja kogu pukseerimistegevuse käibe põhjal, ei ole Konkurentsiametil põhjust arvata, et ettevõtjate turuosad kujuneksid oluliselt erinevaks, kui arvestada üksnes sadamapukseerimise teenuse käivet. Seda kinnitab muuhulgas asjaolu, et eeltoodud turuosade jaotus vastab üldjoontes PKL-i enda poolt antud hinnangule oma turuosa kohta. Vastavalt PKL-i koduleheküljel (www.pkl.ee¹⁰) avaldatud teabele hindas PKL 2006. aastal oma turuosaks Eesti sadamapukseerimise teenuste turul ca 75-80%, märkides ühtlasi, et võrreldes 2005. aastaga on PKL-i turuosa Eestis pisut tõusnud. Konkurentsiameti hinnangul võib eeldada, et PKL-i ja AH turuosade jaotus on eeltooduga sarnane ka üksikute Eesti sadamate lõikes (v.a. Sillamäe sadam, kus AH ei tegutse). Sellist seisukohta toetab AH ja PKL-i poolt Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas (kus leidsid aset käesolevas haldusmenetluses uuritavad juhtumid) teenindatud laevade arv. AH tõi oma 31.01.2007 vastuses teabe nõudele välja, et ajavahemikul 10-22. jaanuar 2007 teenindas Muuga sadamas sadamapukseerimise teenuseid vajanud 15 laevast 13 laeva PKL ning 2 laeva AH. Nimetatud analüüsi kohaselt teenindas PKL seega viidatud perioodil Muuga sadamas umbes 87% sadamapukseerimise teenust kasutavatest laevadest. AS Tallinna Sadam poolt 15.08.2007 Konkurentsiametile esitatud andmete kohaselt teenindas PKL 2007. a juunis Muuga sadamas 65 laeva ja AH 16 laeva ning Paldiski lõunasadamas olid vastavad arvud 16 ja 4. Nimetatud andmete kohaselt teenindas PKL seega nii Paldiski lõunasadamas kui Muuga sadamas vaadeldaval perioodil umbes 80% sadamapukseerimise teenust vajavatest laevadest ning AH 20%. Konkurentsiamet ei pidanud vajalikuks uurida käesoleva haldusasja raames täiendavalt eraldi PKL-i ja AH turuosade suurust teistes Eesti sadamates, kus nimetatud ettevõtjad tegutsevad, kuivõrd AH taotlus käsitleb PKL-i tegevust Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas.

Eeltoodust tulenevalt asub Konkurentsiamet seisukohale, et käesoleva haldusasja raames tähtsust omaval sadamapukseerimise teenuste kaubaturul Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas on PKL-i turuosa 75-80% ning AH turuosa 20-25%.

KonKS § 13 kohaselt eeldatakse vähemalt 40% turuosa puhul, et ettevõtja on turgu valitsevat seisundit omav. PKL-i ligikaudu 75-80% turuosa sadamapukseerimise teenuste kaubaturul Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas annab seega selgelt tunnistust sellest, et PKL omab viidatud kaubaturul tugevat positsiooni, mis annab talle võimaluse käituda arvestataval määral konkurentidest, varustajatest ja ostjatest sõltumatult. Lisaks kõrgele turuosale tugevdavad PKL-i turujõudu ka mitmed täiendavad asjaolud. Näiteks on PKL-il uued moodsamad puksiirid võrreldes AH puksiiridega, mis võimaldavad PKL-il osutada ohutult pukseerimisteenust ka ekstreemsete ilmastikutingimuste korral, samuti teatud suuremat tüüpi laevadele. Ka ei saa jätta tähelepanuta asjaolu, et vastavalt PKL-i 2006. a majandusaasta aruandes PKL-i juhatuse poolt märgitule on PKL saavutanud lepingulised püsisuhted pukseerimisteenuste osutamiseks üle 100 laevaomaniku või –operaatoriga. Kestvuslepingud teenuse osutamiseks suurendavad Konkurentsiameti hinnangul kahtlemata PKL-i võimalusi tegutseda sõltumatult oma konkurentidest.

PKL-i turujõu hindamisel tuleb arvestada ka PKL-i peamise konkurendi AH positsiooni kaubaturul. Kuigi ka AH-l on mõningad tugevad küljed, ei ole need

---

¹⁰ Küllastatud 03.01.2008.

Konkurentsiameti hinnangul piisavad PKL-i turgu valitseva seisundi vääramiseks. Võrreldes PKL-iga on AH käsutuses suurem laevastik, millega sadamapukseerimise teenust osutada. Lisaks erinevates Eesti sadamates paiknevatele puksiiridele on AH väitel tal võimalik rentida vajadusel Soomes asuvalt emattevõtjalt täiendavaid puksiire. Samas on AH puksiirid oluliselt vanemad kui PKL-i laevad ning seetõttu mitte nii moodsad. Pärast seda, kui AH hakkas 2004. aastal osutama Eesti sadamates sadamapukseerimise teenust, on vastava teenuse hinnad klientidele Eestis langenud. Hinnalangust on kinnitanud nii PKL oma 30.11.2006 seisukohtades Konkurentsiametile kui ka AH oma 2006. a majandusaasta aruandes. Asjaolu, et AH sisenemine kaubaturule tõi kaasa teenuste hindade languse ning langemine on jätkuvalt toimunud veel ka 2006. aastal, viitab sellele, et teatud osas omab AH käitumine PKL-i tegevusele piiravat mõju. Samas tähendab see siiski üksnes seda, et vaatlusalusel kaubaturul esineb teatud ulatuses ettevõtjatevaheline konkurents, mis ei välista aga turgu valitseva seisundi olemasolu PKL-l. Turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja olemasolu kaubaturul ei tähenda, et seal ei võiks tegutseda ka teisi konkureerivaid ettevõtjaid, kellega turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja peab teatud ulatuses arvestama. Seega, turgu valitseva seisundi omamise eelduseks ei ole mitte absoluutne sõltumatus konkurentidest, varustajatest ja ostjatest, vaid sõltumatus arvestataval määral. Vaatamata AH mõningasele võimele osutada PKL-le konkurentsipurvet, ei ole AH turujõud siiski oluline – AH laevad on vanemad ja madalama kvaliteediga kui PKL-i laevad, mistõttu ei ole AH tihtipeale võimeline omal jõul teenust osutama. Konkurentsiamet peab väga oluliseks asjaolu, et PKL-i klientide arvukus ja turuosa on AH-st niivõrd ülekaalukalt suurem, et ei ole reaalne, et need kliendid vahetaksid PKL-i teenuse osutajana AH vastu.

Kõike eeltoodut arvestades on Konkurentsiamet seisukohal, et antud juhul on PKL oma suurest turujõust tulenevalt sadamapukseerimise teenuse osutamisel Eesti sadamates arvestataval määral sõltumatu oma konkurentidest, varustajatest ja ostjatest ning omab sadamapukseerimise teenuste osutamise kaubaturul Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas turgu valitsevat seisundit KonkS § 13 lg 1 tähenduses.

Euroopa Kohtu seisukoha kohaselt on asutamislepingu artikli 82 tähenduses turgu valitseva seisundiga tegemist siis, kui ettevõtja omab majanduslikult tugevat positsiooni, mis võimaldab tal takistada tõhusat konkurentsi kaubaturul ja mis annab talle võimu käituda arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ning lõppkokkuvõttes ka tarbijatest.¹¹ Seejuures eeldatakse turgu valitseva seisundi olemasolu, kui ettevõtjale kuulub 50% või rohkem kaubaturust.¹² PKL-i turuosa sadamapukseerimise teenuste osutamise kaubaturul Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas ületab oluliselt nimetatud eeldust ulatudes 75-80%. Samuti nähtub ülaltoodust, et lisaks suurele turuosale esineb ka muid täiendavaid asjaolusid, mis viitavad sellele, et PKL on võimeline käituma arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ja tarbijatest. Seega omab PKL käesolevas haldusmenetluses asjakohasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit ka asutamislepingu artikli 82 tähenduses.

5.2.3. Hinnang PKL-i tegevusele

¹¹ United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission, Case 27/76 [1978] ECR 00207.

¹² Vt nt AKZO v Commission, Case C-62/86 [1991] ECR I-03359.

5.2.3.1. Teenuse osutamise keeldumine ning teenuse osutamisel tingimuse seadmine

AH taotluse kohaselt on PKL kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit KonkS § 16 tähenduses keeldudes AH-le puksiiride kasutada andmisest või seades nende kasutada andmisel tingimusi, samuti koheldes AH-d selliselt käitudes diskrimineerivalt võrreldes teiste äripartneritega. Konkreetselt on AH välja toonud ajavahemikul detsember 2005 kuni oktoober 2006 aset leidnud kolm juhtumit, mil PKL keeldus AH-le teenuse osutamiseks puksiire kasutusse andmast või seadis kasutusse andmisel teatud tingimusi. Tingimused, mida PKL oma puksiiride AH kasutusse andmisel seadis seisnesid selles, et PKL nõudis, et AH telliks kõik konkreetse töö tegemiseks vajalikud puksiirid PKL-lt ning kui AH sellega nõus ei olnud, siis PKL üksikuid puksiire AH puksiiridele abiks nõus andma ei olnud.

Konkurentsiamet peab siinkohal vajalikuks märkida, et AH ja PKL-i poolt Konkurentsiametile esitatud seisukohtades selgitatu kohaselt, ei ole küsimus selles, et AH sooviks PKL-lt puksiire rentida, vaid et PKL osutaks neil juhtudel, kui AH klient seda vajab, viimasele pukseerimisteenust ühes AH puksiiri(de)ga. AH taotlusest nähtub, et vajadus PKL-i teenuste järele tekib sellistel juhtudel, kui AH ei ole omal jõul võimeline kliendile soovitud teenust osutama, kas puksiiride tehniliste rikete või planeerimisraskuste tõttu. AH taotluse kohaselt on PKL-le täiendava(te) puksiiri(de) saamiseks tellimusi esitanud nii AH ise (kolmas taotluses kirjeldatud juhtum), pukseerimist vajava laeva agent (teine juhtum) kui ka loots (esimene juhtum). Seega on teatud juhtudel olnud PKL-lt täiendavate puksiiride tellijaks AH ning teatud juhtudel kolmas isik. Sellest tulenevalt leiab Konkurentsiamet, et käesoleval juhul tuleb PKL-i tegevusele hinnangu andmisel arvestada seda, et puksiiride andmisest keeldumine, samuti lisatingimuste seadmine, on toimunud erinevate isikute suhtes.

(a) PKL-i tegevus AH suhtes

AH ja PKL konkureerivad omavahel sadamapukseerimise teenuste kaubaturgudel erinevates Eesti sadamates, sh Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamades. Alljärgnevalt analüüsib Konkurentsiamet, kas PKL-l on kohustus osutada AH-le sadamapukseerimise teenuseid olukorras, kus AH kliendi poolt tellitud teenust omal jõul pakkuda ei suuda.

AH hinnangul on PKL puksiiride andmisest keeldumisega rikkunud KonkS § 16 punkti 6, mis keelab turgu valitseva ettevõtja poolt põhjendamatu keeldumise kauba müümisest või ostmisest. Konkurentsiamet leiab, et antud juhul on asjakohaseks sätteks KonkS § 18 lg 1 punkt 1, mis kohustab olulist vahendit omavat ettevõtjat lubama teisele ettevõtjale mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel juurdepääsu võrgustikule, infrastruktuurile või muule olulisele vahendile kaupadega varustamise või nende müügi eesmärgil ning KonkS § 15, mis sätestab olulise vahendi mõiste.

KonkS § 18 lg 1 punkti 1 mõte on reguleerida muuhulgas käesoleva juhtumi laadseid konkurentidevahelisi suhteid. KonkS § 18 lg 1 punkti 1 kohaselt kehtib olulisele vahendile juurdepääsu andmise kohustus teise ettevõtja suhtes ning juurdepääsu andmine toimub kaupadega varustamise või nende müügi eesmärgil. Seega

olukordades, kus ettevõtja vajab ligipääsu teise ettevõtja poolt pakutavale (antud juhul puksiirteenusele) selleks, et selle abil ise kaupasad müüa, kuulub kohaldamisele KonkS § 18 lg 1 punkt 1. Sealjuures kuulub KonkS § 18 lg punkt 1 kohaldamisele üksnes juhul, kui kõne all on oluline vahend, vastupidisel juhul puudub ettevõtjatel kohustus oma konkurente varustada. KonkS § 18 lg 1 punkt 1 kujutab endast eelpool kirjeldatud olukordades kohalduvat eriregulatsiooni KonkS § 16 punktis 6 sätestatud turgu valitseva ettevõtja üldisele kohustusele mitte keelduda põhjendamatult kaupade müümisest. KonkS § 18 lg 1 punktis 1 sätestatud juurdepääsukohustuse eesmärk on luua teistele ettevõtjatele võimalus ettevõtluse teostamiseks eri- või ainuõiguse või olulise vahendiga seotud alal ning seeläbi soodustada konkurentsi olulise vahendi suhtes alumisel turul. Teisalt, olukorras, kus turgu valitsev ettevõtja eri- või ainuõigust ega olulist vahendit ei oma, ei ole juurdepääs turgu valitseva ettevõtja kaupadele iseenesest eelduseks teistele ettevõtjatel ettevõtluse teostamiseks, kuna sellisel juhul eksisteerivad turgu valitseva ettevõtja kaupadele asenduskaubad.

Konkurentsiamet juhib tähelepanu ka sellele, et konkurentsiseaduses sisalduva regulatsiooni eesmärk ei ole kaitsta mitte konkreetset ettevõtjat, vaid tagada konkurentsi toimimine kaubaturul, mis kindlustab ostjate huvidele vastavate kaupade ja teenuste kättesaadavuse. Olukorda, kus kaubaturul tegutsev ettevõtja kasutab teenuse osutamiseks teise ettevõtja tootmisvahendeid ning osutab teenust sisuliselt viimase investeeringute arvel, ei saa pidada ostjate huvide arvestavaks, kuna selline olukord pärsib investeeringuid, mille tagajärjel langeb omakorda teenuste kvaliteet. Nimelt ei pruugi ettevõtja olla huvitatud uute tootmisvahendite soetamisest, kui ta peab nendega osutama teenust ka konkurenti klientidele. Samas konkurentil puudub ilmselt motivatsioon ise teenuse osutamiseks vajalikesse vahenditesse investeerida, kui ta saab tellida oma klientide jaoks teenust teiselt ettevõtjalt.

Käesoleval juhul ei ole kahtlust selles, et sadamapukseerimise teenuse pakkumine klientidele eeldab, et ettevõtja käsutuses on puksiirid, millega vastavat teenust osutada. Konkurentsiameti hinnangul ei ole aga antud juhul juurdepääs PKL-i poolt osutatavatele sadamapukseerimise teenustele AH jaoks vältimatult vajalik selleks, et AH saaks klientidele teenuseid osutada. AH-l ja kõigil teistel ettevõtjatel, kes soovivad Eesti sadamates sadamapukseerimise teenuseid osutada, on võimalik soetada endale selleks vajalikud puksiirilaevad, ilma et see oleks seotud oluliste õiguslike, tehniliste või majanduslike piirangutega. Kuigi puksiiride soetamine nõuab kahtlemata märkimisväärseid kulusi, ei saa vastavaid kulusid pidada siiski nii kõrgeteks, et need muudaksid teiste ettevõtjate poolt PKL-i puksiiride dubleerimise majanduslikult ebaotstarbekaks. Seda kinnitab asjaolu, et tegelikkuses pukseerimisettevõtjad soetavad endale ise puksiirid, millega sadamates pukseerimisteenusid osutada. Ka AH-le ja tema emaettevõtjale Soomes kuulub pukseerimisteenus osutamiseks oma laevastik ning teatud ulatuses suudab AH nimetatud puksiiridega teenust konkurentsivõimeliselt ka osutada.

Konkurentsiametile esitatud teabest ilmneb, et AH võimetus teatud olukordades kliente täielikult oma puksiiridega teenindada tuleneb muu hulgas asjaolust, et AH on võrreldes PKL-ga vähem investeerinud tänapäevastesse puksiiridesse. AH on oma 31.01.2007 seisukohtades Konkurentsiametile tunnistanud, et PKL-i laevastik on AH kontserni laevastikuga võrreldes oluliselt võimsam ja moodsam. PKL-i poolt Konkurentsiametile esitatud AH laevastiku andmetest nähtub, et 31.01.2007 seisuga AH käsutuses Eesti vetes olnud puksiiride keskmine vanus on ca 27 aastat (AH

kontserni kõigi puksiiride keskmine vanus on ca 41 aastat), samal ajal kui PKL-i koduleheküljel (www.pkl.ee¹³) esitatud andmetest tuleneb, et PKL-i poolt Eesti sadamates kasutatavate puksiiride keskmine vanus on ca 8 aastat. Samuti nähtub AH kontserni koduleheküljel (www.alfonshakans.fi¹⁴) esitatud teabest, et AH kontsernil on vaid kaks moodsat ASD tüüpi puksiiri, millest ühte on AH kasutanud tööde tegemiseks Eesti sadamates ning teine on soetatud alles 2007. a septembris. Seevastu PKL-l on Eestis 5 ASD tüüpi puksiiri, kusjuures ainuüksi 2006. aastal soetas PKL 3 vastavat tüüpi uut puksiiri. Asjaolu, et AH ei pruugi raskemates oludes üksnes oma puksiiride jõul laeva pukseerimisega hakkama saada, kinnitavad ka PKL-i 30.01.2006 seisukohtades kirjeldatud juhtumid. Näiteks 01.08.2006 aset leidnud juhtum, kui loots keeldus Paldiski põhjasadamast töötamast AH puksiiridega, kuna sadamas käisid ehitustööd ja balker „Belnor” oli vaja pukseerida sellise kai äärde, mis oli praktiliselt sama pikk kui laeva enda pikkus. Lootsi hinnangul oli sellistes oludes võimalik laev ohutult haalata vaid kahe ASD puksiiri abil, mida AH-l ei olnud. Samuti 29.10.2006 aset leidnud juhtum, kus loots keeldus AH puksiiridega koos töötamast, kuna lootsi hinnangul ei suutnud AH vana tüüpi puksiirid keerulistes ilmastikuoludes tagada ohutut sildumist. Kuivõrd AH kontsernile kuulub vaid 2 ASD tüüpi puksiiri, siis võib raskemates tingimustes PKL-i poolne pukseerimisteenus tõepoolest olla AH-le vajalik selleks, et ta saaks kliendile tellitud teenust nõuetekohaselt osutada.

Konkurentsiamet on seisukohal, et AH-l on võimalik muuta ennast PKL-i teenustest sõltumatuks investeerides ise uutesse (täiendavatesse) puksiiridesse, mis võimaldaksid AH-l osutada klientidele kvaliteetset teenust igas olukorras. Ettevõtja soovimatus soetada oma majandustegevuse teostamiseks vajalikke vahendeid olukorras, kus see ei ole seotud mingite oluliste piirangutega, ei saa olla aluseks kohustamaks konkureerivat ettevõtjat võimaldama vastavale ettevõtjale juurdepääsu oma puksiiridele (sadamapukseerimise teenusele) selleks, et viimane saaks täita endale oma klientide ees võetud kohustused. Vastasel juhul võiks mis tahes ettevõtja hakata osutama sadamapukseerimise teenuseid, ilma et ta peaks ise puksiire omama.

Eeltoodut arvestades on Konkurentsiamet seisukohal, et PKL-le kuuluvaid puksiire ei saa käsitleda oluliste vahenditena KonkS § 15 tähenduses, mistõttu ei ole PKL kohustatud võimaldama AH-le sadamapukseerimise teenuse osutamise kaudu juurdepääsu oma puksiiridele.

Kuivõrd käesolevas haldusasjas kuulub kohaldamisele ka asutamislepingu artikkel 82, siis analüüsib Konkurentsiamet ühtlasi, kas PKL võib nimetatud sätte alusel olla kohustatud võimaldama AH-le juurdepääsu oma puksiiridele.

Euroopa Ühenduses on olulisele vahendile juurdepääsu võimaldamise kohustus kujunenud välja Euroopa Kohtu praktikas turgu valitseva seisundi kuritarvitamist puudutavate juhtumite raames. Konkurentsiameti arvates on käesoleva haldusasja lahendamisel asjakohane Euroopa Kohtu lahend *Oscar Bonner*¹⁵ juhtumis. Nimetatud juhtumis taotles Oscar Bonner GmbH & Co. KG tema poolt väljaantava päevalehe

---

¹³ Külastatud 03.01.2008.

¹⁴ Külastatud 08.10.2007.

¹⁵ Oscar Bronner GmbH & Co. KG v Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH & Co. KG, Mediaprint Zeitungsvertriebsgesellschaft mbH & Co. KG and Mediaprint Anzeigengesellschaft mbH & Co. KG, Case C-7/97 [1998] ECR I-07791.

levitamiseks juurdepääsu teisele päevalehti väljaandvale ja levitavale ettevõtjale kuuluvale Austria ainukestele üleriigilisele ajalehete kojukandevõrgule. Euroopa Kohus leidis, et ainukeste üleriigilist ajalehete kojukandevõrku omav ajaleht ei pea konkureerivat ajalehte enda kojukandevõrku lülitama. Kohus märkis otsuse punktis 41, et selleks, et kojukandevõrku omava ettevõtja keeldumine lubada nimetatud võrku konkureeriva ettevõtja päevaleht kujutaks asutamislepingu artikli 82 rikkumist, peab vastav teenus olema isikule vältimatult vajalik äritegevuse teostamiseks selliselt, et nimetatud kojukandevõrgu osas puuduvad tegelikud ja potentsiaalsed asenduskaubad. Selleks, et juurdepääsu võiks käsitleda vältimatult vajalikuna, tuleb kohtu hinnangul tuvastada vähemalt see, et teise dubleeriva kojukandevõrgu loomine päevalehete jaoks, mille tiraaž on võrreldav olemasolevasse kojukandevõrku kuuluvate päevalehete omaga, ei ole majanduslikult otstarbekas (otsuse punkt 46). Konkurentsiamet on eespool tuvastanud, et juurdepääs PKL-i poolt osutatavatele sadamapukseerimise teenustele ei ole AH-le vältimatult vajalik klientidele sadamapukseerimise teenuse osutamiseks, kuna AH omab ka ise puksiire ning puuduvad olulised piirangud, mis takistaksid AH-l endale uute (täiendavate) puksiiride soetamist. Konkurentsiameti hinnangul puudub alus arvata, et AH poolt sellist tüüpi ja sellises arvu puksiiride omamine, mis oleks võrreldav PKL-i laevastikuga, oleks majanduslikult ebaotstarbekas.

Eeltoodust tulenevalt leiab Konkurentsiamet, et PKL-il ei ole ka asutamislepingu artikli 82 alusel kohustust võimaldada AH-le juurdepääsu oma puksiiridele. Kokkuvõttes leiab Konkurentsiamet, et PKL ei ole AH-le puksiiride andmisest (sadamapukseerimise teenuse osutamisest) keeldumisega KonkS § 18 lg 1 punkti 1 ega asutamislepingu artiklit 82 rikkunud. Toodud järeldusest tingituna puudub Konkurentsiametil vajadus anda käesoleva haldusasja raames eraldi hinnang PKL-i tegevusele, mis seisnes AH-le tingimuse seadmises, et AH telliks vajamineva teenuse tervikuna PKL-lt.

(b) PKL-i tegevus kolmandate isikute suhtes

AH taotluses kirjeldatud teise ja kolmanda juhtumi puhul soovisid AH kliendid laeva agendi või lootsi kaudu tellida laeva pukseerimisele appi ühe PKL-i puksiiri, kuna AH ei saanud oma puksiiride tehniliste rikete tõttu osutada kliendile teenust viimase poolt tellitud arvu puksiiridega. Seega soovisid kliendid osta teenust osaliselt AH-lt ning osaliselt PKL-lt. PKL keeldus aga ühe puksiiri andmisest, nõudes, et klient võtaks kõik konkreetse töö tegemiseks vajavad puksiirid PKL-lt. PKL-i nõue, et klient ostaks teenuse täies mahus PKL-lt kujutab endast kokkuleppe objektiga (sadamapukseerimise teenuse osutamine ühe puksiiriga) mitteseotud lisakohustust KonkS § 16 punkti 4 tähenduses. Vastavalt KonkS § 16 punktile 4 on turgu valitseval ettevõtjal keelatud kokkuleppe sõlmimise eelduseks tingimuse seadmine, et teine pool võtab endale kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustusi. Antud juhul tähendab PKL-i poolt seatud lisakohustus, et klient peab lisaks soovitud ühele puksiirile tellima PKL-lt ka kõik teised puksiirid, mida konkreetse töö tegemiseks vaja on. Kuivõrd sadamapukseerimise teenus on laeva jaoks oluline teenus, millest ei saa üldjuhul loobuda, siis sunnib PKL-i poolne tingimus klienti loobuma AH-lt tellitud teenusest ka selles osas, milles AH oleks tegelikult võimeline teenust osutama.

PKL ja AH on Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas kaks peamist sadamapukseerimise teenuse osutajat. Seega olukorras, kus AH ei ole teatud põhjustel

(nt puksiiride vähesus, tehnilised rikked, pukseeritava laeva omadused või ilmastikuolud) võimeline laeva üksi pukseerima, omab PKL klientide suhtes sisuliselt monopoolset seisundit – kui AH teenust osutada ei suuda, puuduvad klientidel PKL-i teenustele alternatiivid. Seda kinnitab muuhulgas asjaolu, et 20.12.2005 aset leidnud juhtumil oli AH PKL-i tingimusega mittenoustumisel sunnitud tegema töö ära oma kahe olemasoleva puksiiriga ning 14.09.2006 toimunud juhtumil nõustuma töö teostamisega täielikult PKL-i puksiiride poolt. Seega kuna teisi arvestatavaid sadamapukseerimise teenuse osutajaid Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas ei ole ning reeglina ei saa klient sadamapukseerimise teenusest ka loobuda, siis ei jää kliendil põhimõtteliselt muud üle, kui osta teenus PKL-i poolt seatud tingimustel. Piirates selliselt klientide võimalusi valida teenuse osutamiseks erinevaid pakkujaid, tõrjub PKL ühtlasi AH-d teenuse osutamisest kõrvale, mis omakorda võimaldab PKL-l tugevdada oma positsiooni kaubaturul. Sealjuures võib PKL-i tegevuse mõju olla oluliselt laiem, kui üksnes käesolevas ettekirjutuses kirjeldatud kolme juhtumi vahetud mõjud. AH hinnangul võib PKL-i tegevuse põhjuseks olla soov kallutada AH kliente AH-ga sõlmitud lepingut üles ütlema ning selle asemel PKL-iga lepingut sõlmima.

PKL põhjendas Konkurentsiametile esitatud seisukohtades ja vastuväidetes kõnealuse tingimuse seadmist sellega, et PKL-i puksiiride meeskondadel puudub koostöö kogemus AH puksiiridega ning PKL ei suuda teenuse osutamisel ühes AH puksiiri(de)ga tagada teenuse ohutust. Konkurentsiamet ei pea PKL-i väiteid selle kohta, et pukseerimisteenuse osutamine AH ja PKL-i puksiiride koostöös toob kaasa kõrgendatud ohu vigade tegemiseks, põhjendatuteks. Nii AH, PKL kui ka laevafirmade (nt Viking Line Eesti OÜ) esindajad on oma seisukohtades Konkurentsiametile selgitanud, et pukseerimisel kasutatavate puksiiride arvu üle ei otsusta mitte pukseerimistevõtja, vaid pukseeritava laeva kapten (ühes lootsiga) valib mitu puksiiri ja millise võimsusega tal laeva pukseerimiseks konkreetsel juhul vaja on. Seega on Konkurentsiameti hinnangul põhimõtteliselt võimalik, et laeva kapten soovib tellida puksiirid erinevatest firmadest, näiteks juhul, kui ühes firmas kõiki vajaminevate omadustega puksiire ei ole. Vastavalt PKL-i, AH ja AS-i Eesti Loots selgitustele jagab teenuse osutamise käigus puksiiride kaptenitele korraldusi pukseeritava laeva kapten või viimase nõusolekul loots ning nagu nähtub AS-i Eesti Loots 13.08.2007 kirjast, on puksiiride kaptenite omavahelised korraldused laeva pukseerimisel lubamatud. Seega ei oma tähtsust, kas PKL-i puksiiride ja AH puksiiride meeskondade liikmed on võimelised üksteisest aru saama.

Konkurentsiamet ei pea veenvaks PKL-i väidet justkui peaksid PKL-i ja AH puksiirid koos töötamiseks olema eelnevalt koostöö detailideni läbi harjutanud. PKL-i sellekohase väite seab kahtluse alla juba asjaolu, et PKL on oma 30.11.2006 seisukohtades toonud näiteid mitmest juhtumist, kus PKL on AH puksiiridega koos töötanud (nt reisilaeva „*Thomson Celebration*” pukseerimine 10.08.2005). Seejuures on viidatud juhtumitel olnud tegemist olukordadega, kus vajadus PKL-i puksiiride järele tekkis ning tööd teostati erakorralistes tingimustes (nt rasked ilmastikuolud). PKL on märkinud, et nimetatud juhtumid on kinnitanud, et ohutu pukseerimisteenuse osutamine koostöös AH puksiiridega võib tuua kaasa kõrgendatud riski, jättes aga täielikult selgitamata, milles vastav kõrgendatud risk täpsemalt seisneb. Kui PKL ja AH on võimelised tegema erakorralistes oludes koostööd laeva pukseerimisel, siis peaks Konkurentsiameti hinnangul olema koostöö võimalik ka tavaoludes. Ühtlasi muudavad PKL-i poolt 30.11.2006 seisukohtades kirjeldatud AH ja PKL-i puksiiride

koostöö juhtumid kaheldavaks PKL-i väite, et ta ei ole valmis osutama pukseerimisteenust koos AH puksiiridega seetõttu, et PKL-i puksiiride kaptenid ei tunne detailideni AH puksiiride kõiki tehnilisi omadusi ning muud spetsiifikat. Konkurentsiamet möönab, et pukseerimisteenuse osutamiseks erinevate ettevõtjate puksiiride koostöös võib olla vajalik olla tuttav teise töös osaleva puksiiri omadustega (nt manööverdamisvõime jms), kuid puksiiride kaptenid (meeskonnad) saavad vahetada vastavaid andmeid enne konkreetse töö alustamist. AS Eesti Loots on oma 13.08.2007 kirjas märkinud, et harilikult vahetataksegi puksiiride spetsiifikat puudutavat vajalikku infot enne tööle asumist.

Kõike ülaltoodut arvestades leiab Konkurentsiamet, et PKL-i väited selle kohta, et ta ei ole valmis osutama pukseerimisteenust ühes AH puksiiridega puuduva koostöökogemuse ja AH puksiiride mittetundmise tõttu, on põhjendamatud, kuna neist ei selgu, et koostöö AH puksiiridega looks suurema riskiohu kui teenuse osutamine mitme PKL-i puksiiriga. Toodud järelduse valguses peab Konkurentsiamet võimalikuks, et PKL-i poolt kõnealuse tingimuse seadmine on kantud muust eesmärgist, kui PKL-i poolt väidetud teenuse ohutuse tagamine, eelkõige eesmärgist tõrjuda AH-d kõnealuste teenuste osutamisest kõrvale ning suurendada PKL-i turujõudu.

Euroopa Komisjon ja Euroopa Kohus on oma praktikas korduvalt käsitlenud asutamislepingu artikli 82 rikkumisena turgu valitseva ettevõtja poolt ostjate endaga sidumist kohustuse või lubaduse kaudu saada kõik või enamuse nende vajadustest rahuldatud eksklusiivselt turgu valitseva ettevõtja poolt (nt juhtumites *Hoffmann-La Roche*¹⁶, *British Gypsum*¹⁷). Euroopa Kohus asus *Hoffmann-La Roche* asjas otsuse punktis 89 seisukohale, et ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit ning seob ostjaid, isegi kui ta teeb seda viimaste nõudel, kohustuse või lubadusega saada kogu või enamus nende vajadustest rahuldatud turgu valitseva ettevõtja poolt kuritarvitab oma turgu valitsevat seisundit asutamislepingu artikli 82 tähenduses, sõltumata sellest, kas vastav kohustus kehtib ilma täiendava tingimusega või kas ostja on endale vastava kohustuse võtnud vastutasuna allahindluse saamise eest. Seejuures tuleneb nii viidatud kohtuotsusest kui ka mitmetest teistest Euroopa Kohtu otsustest, kus kohus on hinnanud turgu valitseva ettevõtja poolt sõlmitud ainuostukokkuleppeid, et asutamislepingu artikli 82 rikkumise tuvastamisel omab olulist tähtsust asjaolu, et vastav kokkulepe suleb kaubaturu teiste pakkujate jaoks.

Käesoleval juhul on sisuliselt ainuke AH konkurent sadamapukseerimise teenuste kaubaturul Muuga sadamas ja Paldiski lõunasadamas PKL. Kui PKL seab AH kliendile sadamapukseerimise teenuse osutamise eeltingimuseks, et klient telliks teenuse täies mahus PKL-lt ning seega loobuks AH teenustest, piirab PKL-i vastav tegevus AH võimalusi klientidele kõnealust teenust osutada, viies vaatlusaluse kaubaturu sulgemiseni AH jaoks. Konkurentsiamet peab äärmiselt oluliseks, et turgu valitsevad ettevõtjad looksid oma klientidele võimalikult hõlpsad võimalused kaupade ostmiseks ning hoiduksid mis tahes põhjendamatute kitsenduste tegemisest. Käesoleval juhul ei ole PKL-i poolt klientidele seatud lisatingimused olnud mõistlikku põhjendust, mistõttu tema tegevus on olnud vastuolus konkurentsiseadusega. Eeltoodust tulenevalt on Konkurentsiamet seisukohal, et PKL-i poolt tingimuse

---

¹⁶ Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission, Case 85/76 [1979] ECR 00461.

¹⁷ BPB Industries Plc and British Gypsum Ltd v Commission, Case T-65/89, [1993] ECR II-00389.

seadmine, et AH klient telliks pukseerimisteenuse tervikuna PKL-ilt, kujutab endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist KonkS § 16 punkti 4 ja asutamislepingu artikli 82 tähenduses.

KonkS § 62 lg 1 punkti 5 kohaselt on Konkurentsiametil õigus teha ettekirjutus juriidilisele isikule, kui nimetatud isik kuritarvitas turgu valitsevat seisundit. Eeltoodust tulenevalt teeb Konkurentsiamet käesolevas otsuses PKL-le ettekirjutuse turgu valitseva seisundi kuritarvitamisest hoidumiseks.

5.2.3.2. AH väidetav diskrimineerimine võrreldes teise äripartneriga

AH leiab omab taotluses, et PKL-i poolt ühe puksiiri andmisest keeldumise näol on tegemist ka diskrimineerimisega KonkS § 16 punkti 3 tähenduses, kuna PKL alustas AH väitel vaatamata puuduvale koostöökogemusele kohest koostööd Sillamäe sadama omandis oleva puksiiriga „Arno”, kusjuures erinevalt AH-st ei tööta nimetatud puksiiril ühtegi inimest, kes oleks varem PKL-i puksiiridel töötanud.

PKL selgitas oma 30.11.2007 seisukohtades ja vastuväidetes Konkurentsiametile, et puksiir „Arno” kasutamine Sillamäel on Sillamäe sadama nõudeks ning vastavalt Sillamäe Sadamaga sõlmitud kokkuleppele kohustub PKL kasutama nimetatud puksiiri täiendava puksiiri vajaduse tekkimisel, kui see tagab ohutuse. PKL-i väitel on PKL-i laevad ja „Arno” meeskonnad teinud ühiseid treeninguid ning harjutanud koos haalamisoperatsioone nii kergetes kui ka raskemates navigatsioonitingimustes.

Konkurentsiamet leiab, et niivõrd kui pukseerimisteenuse tellijaks on AH, on asjakohaseks konkurentsiseaduse sätteks KonkS § 16 punkti 3 asemel KonkS § 18 lg 1 punkt 1, mis reguleerib ettevõtjatevahelisi suhteid. Käesoleva otsuse punktis 5.2.3.1.(a) on Konkurentsiamet leidnud, et PKL ei oma puksiiride näol olulist vahendit ning juurdepääs PKL-i poolt osutatavale pukseerimisteenusele ei ole AH-le vältimatult vajalik klientidele teenuse osutamiseks. Seega kuna PKL ei ole olulist vahendit omav ettevõtja KonkS § 15 tähenduses ning tal ei ole tekkinud AH suhtes teenuse osutamise kohustust ka asutamislepingu artikli 82 alusel, siis puudub käesoleval juhul vajadus anda hinnang sellele, kas PKL on sadamapukseerimise teenuse osutamisel kõnealuse tingimuse seadmisega AH-d diskrimineerinud.

Mis puudutab võimalikku diskrimineerimist olukordades, kus pukseerimisteenuse tellijaks on AH klient, siis leiab Konkurentsiamet, et PKL-i kokkuleppeid vastava tellija ja Sillamäe sadamaga ei saa käsitleda samaväärsetena KonkS § 16 punkti 3 tähenduses. Vastavalt Sillamäe sadamaga sõlmitud lepingule on PKL kohustatud kasutama Sillamäe sadamas täiendava puksiiri vajaduse tekkimisel nimetatud sadama puksiiri „Arno”. Seega ei osuta PKL mitte teenust Sillamäe sadamale, vaid sadama puksiir „Arno” osutab teenust PKL-le või tema kliendile. See tähendab aga, et erinevalt suhetest AH klientidega, kus PKL oleks sadamapukseerimise teenuse pakkujaks, on PKL suhetes Sillamäe sadamaga vastava teenuse ostjaks. Kuivõrd PKL Sillamäe sadamale sadamapukseerimise teenust ei osuta, siis ei oma kirjeldatud olukorras PKL-i koostöö puksiiriga „Arno” võimaliku diskrimineerimise seisukohast mingit tähtsust, kuna tegemist ei ole võrdväärsete olukordadega.

5.3. Aktsiaseltsi PKL seisukohad Konkurentsiameti peadirektori otsuse eelnõu suhtes

Konkurentsiametile laekus 19.02.2008 PKL-i 14.02.2008 kiri, mis sisaldas alljärgnevat PKL-i seisukohti käesoleva otsuse eelnõu suhtes.

PKL teatas, et ta ei nõustu Konkurentsiametiga turgu valitseva seisundit tuvastamise osas ning leidis, et ta ei ole turgu valitsev ettevõtja, juhtides Konkurentsiameti tähelepanu PKL-i poolt varem kirjalikult esitatud vastavatele seisukohtadele.

Muus osas puudutasid PKL-i seisukohad puksiirilaevade tööohutusega seonduvat. PKL selgitas, et tema poolt osutatavaks teenuseks on ohutu pukseerimisoperatsiooni läbiviimine ning ohutuse tagamine on töö teostaja üks tähtsamaid kohustusi. PKL-i väitel hindab konkreetset situatsiooni puksiirilaeva kapten, kes omab õigust keelduda igasugusest toimingust, kui ta on ohu liiga kõrgeks hinnanud, ka laevaomanik ei saa teda kohustada oma hinnangut eirama. Viidates meresõiduohutuse seaduse § 49 lõikele 1, mille kohaselt tuleb Eesti vetes pukseerival laeval võtta tarvitusele kõik abinõud, et tagada pukseeriva laeva ja pukseeritava laeva või muu objekti ohutus, leiab PKL, et ebaõiged on Konkurentsiameti väited, et pukseerimise ohutuse eest vastutab vaid pukseeritava laeva kapten. PKL tõi samuti välja, et vastavalt Majandus- ja kommunikatsiooniministri 06.12.2002 määruse nr 23 „Pukseerimise nõuded” § 4 lg 1 punktile 3 on pukseeriva laeva omanik pukseerimisel enam kui ühe laevaga kohustatud koostama pukseerimise plaani ja selle Veeteede Ametiga kooskõlastama. Seega ei saa PKL-i väitel pukseerimise nõuete kohaselt PKL suvaliselt teiste firmade puksiiridega koostöös pukseerida ning selleks on vajalik täiendavate lisaettevalmistuste tegemine.

PKL-i väitel ei ole ta e-kirjades konkurendile kõiki oma kaalutlusi tellimuse tagasilükkamiseks välja toonud, mistõttu on Konkurentsiametile võinud jääda keeldumise põhjustest ühekülgne arusaam. PKL-i väitel on AH poolt viidatud juhtumite osas olnud keeldumise põhjuseks alati vajadus tagada pukseerimise ohutus, mitte soov osutada teenust ainult oma ettevõtte puksiiridega.

PKL tõi oma selgitustes välja, et AH kõik puksiirid peale „*Calypso*” on üle 30 aasta vanad. Puksiirilaev „*Hermes*”, mis oleks pidanud osalema ühises operatsioonis PKL-ga AH taotluses kirjeldatud teises juhtumis, ei olnud PKL-i väitel sobilik vastava töö teostamiseks ei tehniliste näitajate ega ka PKL-i kapteni kogemuse põhjal, mida näitas ka asjaolu, et 12.10.2007 toimunud tavalise pukseerimisoperatsiooni käigus oleks puksiirilaev „*Hermes*” Vanasadamas peaaegu uppunud. Samuti ei olnud PKL-i väitel ohutu pukseerimisteenuse osutamine koostöös AH laevadega „*Calypso*” ja „*Pallas*”. „*Calypso*” on küll uuem puksiir, kuid tema võimsus on poole võrra väiksem PKL-i puksiiridest ning „*Pallas*” on üle 30 aasta vana laev.

Otsuse eelnõus käsitletud laeva „*Thomson Celebration*” pukseerimise juhtumi osas selgitas PKL, et merenduse ohutuse põhireegleid on see, et erakorralistes oludes tuleb rakendada meetmeid, et tagada pukseeritava laeva ohutus. Erakorralistes oludes on PKL valmis tegema kõik endast sõltuva, et tagada ohutu pukseerimine, vajadusel osaledes pukseerimisel ka koostöös teiste ettevõtetega, kuid see ei saa tähendada PKL-i kohustust tavaolukorras seada pukseeritava laeva ning oma ja võõrad puksiirid erakorralisse ohuolukorda.

PKL asus seisukohale, et otsuse eelnõus sisaldunud ettekirjutus ei ole kooskõlas meresõiduohutuse seaduse ning selle alusel antud „pukseerimise nõuetega”, mistõttu ei saa Konkurentsiamet sellist ettekirjutust anda. PKL märkis, et juhul kui Konkurentsiamet ei nõustu PKL-i seisukohaga, et ettekirjutust ei saa käesoleval juhul teha, siis teeb PKL ettepaneku lisada enne sõna „klientidele” sõna „mittekonkurentidest” ning lõppu lisada meresõiduohutuse nõuetest tulenev põhimõte „tingimusel, kui see ei ohusta pukseeritavat laeva, sadamarajatisi ega teisi aluseid”.

Täiendavalt 14.02.2008 esitatud seisukohtadele toimus 20.02.2008 Konkurentsiametis kohtumine, mille käigus PKL-i juhatuse esimees Rein Tõntson selgitas täpsemalt meresõiduohute, mis võivad tekkida sadamapukseerimise teenuste osutamisel PKL-i ja AH puksiiride koostöös.

5.4. Konkurentsiameti seisukohad aktsiaseltsi PKL seisukohtade ja selgituste osas

Konkurentsiamet ei pea vajalikuks esitada siinkohal täiendavalt seisukohta PKL-i 14.02.2008 kirjas esitatud väite osas, et PKL ei oma käesoleval juhul turgu valitsevat seisundit, kuivõrd Konkurentsiamet on käesoleva otsuse punktides 5.2.1. – 5.2.2 sisalduva õigusliku hinnangu kujundamisel juba arvestanud PKL-i poolt varasemalt esitatud seisukohtadega ning PKL ei ole selles osas oma seisukohti 14.02.2008 kirjas täiendanud.

Konkurentsiamet leiab, et meresõiduohutuse tagamine sadamapukseerimise teenuse osutamisel on kahtlemata oluline ning Konkurentsiameti eesmärgiks käesoleva ettekirjutuse tegemisel PKL-le ei ole sundida PKL-i rikkuma kohustusi, mis tal on teistest õigusaktidest (nt meresõiduohutuse seadus) tulenevalt ega seadma ohtu puksiire, pukseeritavat laeva või muid objekte. Käesolevas otsuses sisalduva ettekirjutuse eesmärgiks on tagada PKL-i kui turgu valitseva ettevõtja tegevuse vastavus konkurentsiseadusele. Turgu valitseva ettevõtja poolt tingimuse seadmine, et klient telliks vajamineva teenuse tervikuna turgu valitsevalt ettevõtjalt, keeldudes vastasel juhul kliendile teenust osutamast, on üks tõsisemaid turgu valitseva seisundi kuritarvitamise vorme, kuna see piirab asjaomasel kaubaturul tegutsevate teiste ettevõtjate võimalusi oma kaupu pakkuda, kitsendades samal ajal klientide valikuvõimalusi või ähvardades neid soovitud kaubast üldse ilma jätta. Samas mõonab Konkurentsiamet, et teatud tingimustes võib PKL-i poolt kliendile sadamapukseerimise teenuse osutamine koostöös AH puksiiridega tõepoolest olla riskantne ja seada ohtu puksiirid, pukseeritava laeva või muud objektid, mistõttu võib PKL-i poolt koostööst keeldumine AH puksiiridega teatud tingimustel olla meresõiduohutuse kaalutlustel objektiivselt põhjendatud. Samas rõhutab Konkurentsiamet, et üksnes võimalus, et teenuse osutamine AH ja PKL-i puksiiride koostöös võib tuua kaasa kõrgendatud ohu, ei ole piisav alus koostööst keeldumiseks, vaid PKL peab olema valmis igal üksikul juhul objektiivselt kontrollitaval viisil näitama, milles vastav oht konkreetselt seisneks ning et teenuse osutamiseks koostöös AH puksiiridega puudusid alternatiivsed võimalused, mille puhul vastavat ohtu ei oleks esinenud või see oleks olnud minimaalne.

Arvestades kõike eeltoodut ning juhindudes KonkS § 62 lg 1 punktist 5 ja KonkS § 63⁴ lg 1 punktist 1

otsustan

- 1) **teha aktsiaseltsile PKL (äriregistri kood 10035241, asukohaga Lootsi 11, Tallinn) ettekirjutuse, millega kohustan aktsiaseltsi PKL hoiduma sadamapukseerimise teenuste osutamisel mittekonkurentidest klientidele mis tahes vormis tingimuse seadmisest, mille kohaselt aktsiaselts PKL osutab kliendile vastavat teenust üksnes juhul, kui klient ostab teenuse tervikuna aktsiaseltsilt PKL.**
- 2) **muus osas lõpetada OÜ Alfons Hakans taotluse alusel alanud haldusmenetluse aktsiaseltsi PKL suhtes seoses konkurentsiseaduse rikkumise tunnuste puudumisega aktsiaseltsi PKL tegevuses.**

Käesoleva otsuse, sh selles sisalduva ettekirjutuse peale võib esitada haldusmenetluse seaduses sätestatud korras vaide Konkurentsiametile või halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul otsusest teadasaamise päevast.

Märt Ots